

Załącznik do uchwały nr XXXVIII/203/17

Rady Gminy Wąpielsk

z dnia 27 kwietnia 2017 r.

Lokalny Program Rewitalizacji

Gminy Wąpielsk

na lata 2016-2023

Wąpielsk, kwiecień 2017 r.

Zamawiający:

Gmina Wąpiczsk
87-337 Wąpiczsk
T +48 56 49 38 321
F +48 56 49 38 322
E: ug@wapiclsk.pl

Wykonawca:

Dorfin Grant Thornton Frąckowiak sp. z o.o. sp. k.
Zespół w składzie:
-Jacek Błażejowski
-Jolanta Wojciechowska
-Barbara Kaczor

ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń
T +48 56 657 55 91
F +48 56 475 45 47
www.GrantThornton.pl
Member of Grant Thornton International Ltd

Grant Thornton

An instinct for growth

Spis treści

Wstęp.....	5
Rozdział 1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	8
1.1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami krajowymi.....	10
1.2. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi.....	12
1.3. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi.....	14
Rozdział 2. Uproszczona diagnoza gminy Wąpielsk.....	16
2.1. Położenie geograficzne i podział administracyjny.....	17
2.2. Sfera społeczna.....	17
2.3. Przedsiębiorczość.....	21
2.4. Sfera środowiskowa.....	22
2.5. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna.....	23
2.6. Infrastruktura społeczna i dziedzictwo kulturowe.....	24
Rozdział 3. Obszar zdegradowany gminy.....	25
1.1. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej.....	27
A. Część południowa.....	27
B. Część środkowa.....	29
C. Część północna.....	31
Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej.....	33
1.2. Analiza miejscowości, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach.....	34
Podsumowanie analizy miejscowości pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach.....	37
2. Obszar rewitalizacji gminy.....	38
Rozdział 5. Diagnoza obszaru rewitalizacji.....	41
5.1. Ruszkowo.....	42
5.2. Wąpielsk.....	47
Rozdział 6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	53
Rozdział 7. Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	55
Rozdział 8. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	58
Rozdział 9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	75
Rozdział 10. Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji.....	80
Rozdział 11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/ przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	85
Rozdział 12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji.....	90
Rozdział 13. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian.....	95

Rozdział 14. Wykaz niezbędnych opinii.....	98
Załączniki.....	100
Spis tabel.....	110
Spis schematów.....	111
Spis wykresów.....	111
Spis map.....	112
Spis zdjęć.....	112

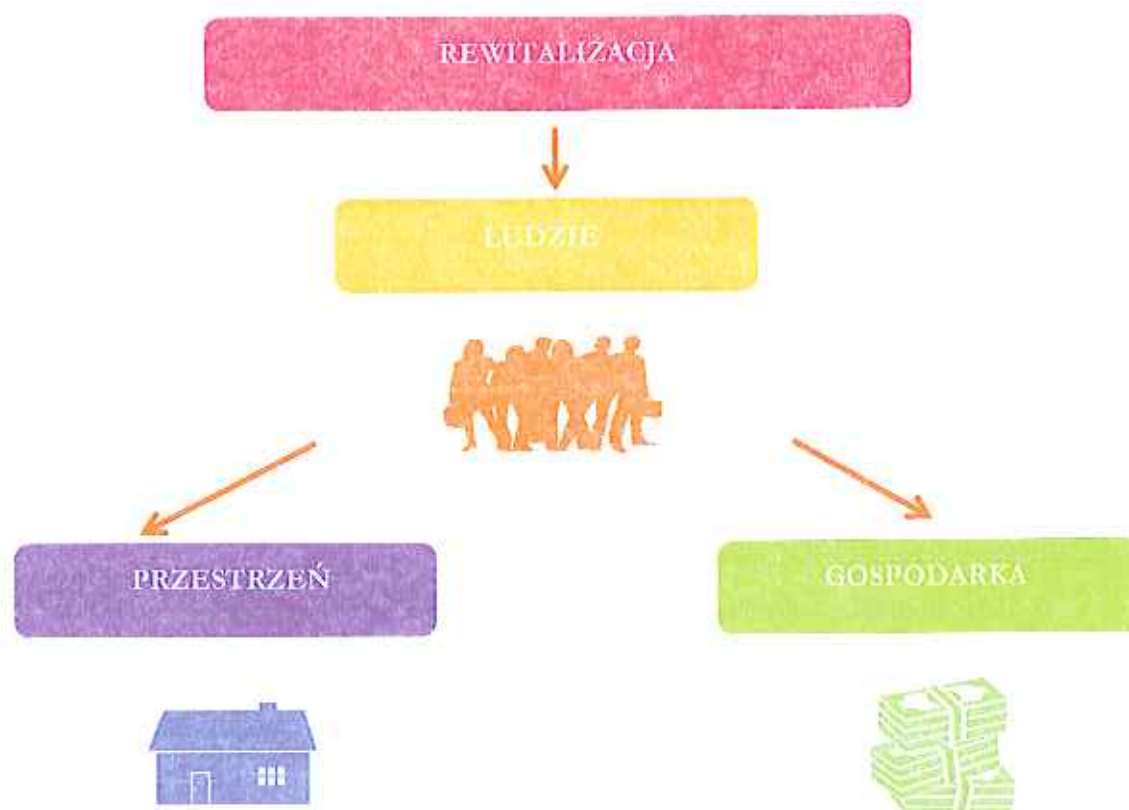
Wstęp

Rewitalizacja, czyli proces odnowy obszarów uznanych za zdegradowane, prowadzony jest na podstawie programu rewitalizacji. Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, infrastrukturalnej, którego celem jest wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego. Program jest podstawą do ubiegania się o środki na rewitalizację, m. in. z funduszy unijnych.

Taką funkcję spełnia niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wapielsk, który jest dokumentem nowym, przygotowanym w oparciu o przepisy ustawy o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. oraz na podstawie „Wtycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” oraz „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”.

Zapisy ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku porządkują dzisiejsze pojmowanie rewitalizacji, rozumianej jako przedsięwzięcie całościowe, integrujące działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, w sposób zaplanowany oraz kompleksowy.

Schemat 1. Proces rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

W perspektywie finansowej 2014-2020¹ rewitalizacja będzie dotyczyć zarówno terenów miejskich, jak i wiejskich. Głównym jej celem powinno być trwale podniesienie jakości życia na obszarze zdegradowanym. Kierunki działań rewitalizacyjnych wyznacza Krajowa Polityka Miejska 2023, która wskazuje, że w obecnym okresie programowania 2014-2020 rewitalizacja nie może być postrzegana, tak jak do tej pory, jedynie jako remont, modernizacja czy odbudowa. Powinna ona łączyć działania w sposób kompleksowy tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzennie-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

Istotne jest, aby projekty społeczne stanowiły punkt wyjścia i były nieodłącznym elementem procesów rewitalizacyjnych. W obecnej perspektywie finansowej nie dopuszcza się realizacji tylko i wyłącznie wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. Projekty te będą mogły zostać zrealizowane w ramach szerszej koncepcji, uzupełniając do działań społecznych tzw. „miękkich”. Istotnym elementem procesu rewitalizacji jest **partycypacja społeczna**, obejmująca przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, poprzez których rozumie się mieszkańców gminy, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i jednostki samorządu terytorialnego.

Prowadzenie procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

Obszarem zdegradowanym jest obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym. Ponadto występuje na nim co najmniej jedno z negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzennie-funkcjonalnych lub technicznych. Na podstawie przeprowadzonej analizy do obszarów zdegradowanych na terenie gminy Wąpielsk zaliczono miejscowości: **Ruszkowo i Wąpielsk**.

Obszar rewitalizacji wyznacza się jako całość lub część obszaru zdegradowanego i opracowuje dla niego Lokalny Program Rewitalizacji. Jako obszar rewitalizacji w Gminie Wąpielsk wyznaczono w całości miejscowości **Ruszkowo i Wąpielsk**.

Przeprowadzenie dokładnej analizy sytuacji społeczno-gospodarczej wyznaczonych obszarów pozwoliło na zdiagnozowanie problemów i potencjałów występujących na poszczególnych obszarach. Umożliwiło to określenie kierunków rozwoju na najbliższe lata i zaplanowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które pozwolą na osiągnięcie postawionych celów. Gmina planuje prowadzenie działań rewitalizacyjnych i chce pozyskać na ten cel środki unijne.

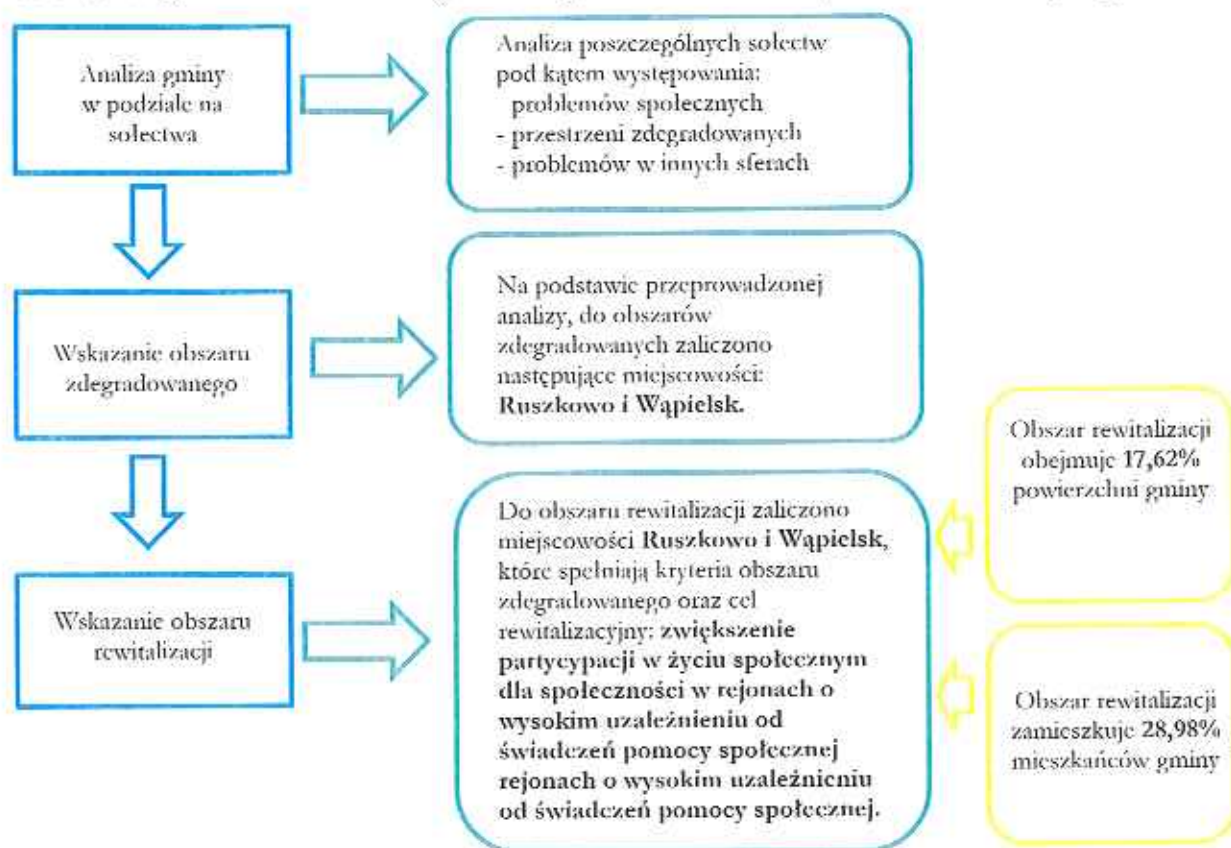
W celu osiągnięcia zaplanowanych rezultatów opracowany został niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji gminy Wąpielsk, zawierający i określający w szczególności: szczegółową diagnozę obszaru zdegradowanego, cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub

¹Perspektywy finansowe (ramy finansowe) to wieloletnie plany finansowe UE, które mają na celu zapewnienie dokonywania wydatków Unii w sposób usystematyzowany i w granicach jej zasobów własnych. Ramy ustala się na okres co najmniej pięciu lat. Roczny budżet Unii musi być zgodny z wieloletnimi ramami finansowymi. Kategorie wydatków odpowiadają głównym sektorom działalności Unii. Proces realizacji i rozliczania wydatków z perspektywy 2014-2020 zakończy się ostatecznie w 2023 r.

ograniczeniu negatywnych zjawisk, opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji.

Sposób wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w Gminie Wąpielsk przedstawia poniższy schemat.

Schemat 2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze Gminy Wąpielsk

Źródło: Opracowanie własne.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wąpielsk na lata 2016-2023 został wypracowany we współpracy z lokalną społecznością zarówno na etapie diagnozowania, jak i opracowywania dokumentu. Konsultacje społeczne nie tylko towarzyszyły procesowi wyznaczenia obszaru rewitalizacji i przygotowaniu programu, ale też były jednym z elementów współtworzących program. Prace nad programem były prowadzone w ścisłej współpracy z interesariuszami rewitalizacji tj. przede wszystkim lokalną społecznością, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami.

Niniejszy dokument ujmuje działania w sposób kompleksowy, tj. planuje realizację przedsięwzięć współfinansowanych z różnych środków (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz innych środków publicznych), tym samym nie pomija aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego.

Program zwraca propozycje różnorodnych działań, które zapewniają, że zostanie osiągnięta kompleksowość interwencji. Program koncentruje swoją interwencję na tych obszarach gminy, które w największym stopniu są dotknięte występowaniem problemów oraz negatywnych zjawisk, a dodatkowo w części wiejskiej ogranicza się do obszarów faktycznie zamieszkiwanych.

Zaplanowane projekty i przedsięwzięcia wykazują się komplementarnością w wymiarze przestrzennym, problemowym oraz proceduralno-instytucyjnym.

Rozdział 1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wąpielsk jest dokumentem nowym, który został opracowany na podstawie art. 18 ust.2 pkt. 6 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie lokalnym. Wykazuje on powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, które zostały wskazane na poniższym schemacie.

Schemat 3. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Poziom krajowy	Poziom regionalny	Poziom lokalny
Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 Założenia	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wąpielsk
Krajowa Polityka Miejska 2023	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Gminy Wąpielsk na lata 2015-2025
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014- 2020	Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 LGD Gmin Dobczyńskich Region Północ
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko Pomorskiego do roku 2020	Plan Gospodarki Niskocemisyjnej dla Gminy Wąpielsk
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie	Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2023	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych W Gminie Wąpielsk na lata 2014 - 2020
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego	
Wtyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społ. i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społ. i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020	Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko Pomorskiego na lata 2014-2020	
Wtyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020		

Źródło: Opracowanie własne.

1.1. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami krajowymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
Narodowy Plan Rewitalizacji 2022 Założenia	Zapisy zawarte w Narodowym Planie Rewitalizacji definiują rewitalizację jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji. Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z powyższym celem.
Krajowa Polityka Miejska 2023	Polityka miejska jest adresowana do wszystkich polskich miast i ich obszarów funkcjonalnych. Wyznacza ona kierunki działań rewitalizacyjnych i wskazuje, że najbardziej zaawansowanym procesem przemian jest kompleksowa rewitalizacja, realizowana na obszarach zdegradowanych, odnosząca się do konkretnego, wyznaczonego w oparciu o obiektywne kryteria, terytorium i łącząca wysiłki różnych podmiotów, których suma ma spowodować trwale ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru, zwiększenie jego atrakcyjności dla mieszkańców i przedsiębiorców oraz poprawę jakości życia. W ten sposób należy wypracować przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i powstające we współpracy z lokalną społecznością. Lokalny Program Rewitalizacji wykazuje spójność z opisanymi wyżej kierunkami działań.
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju to dokument określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej. Głównym celem dokumentu jest wytyczenie i charakterystyka działań skierowanych ku poprawie jakości życia Polaków i rozwoju Polski na tle Unii Europejskiej. Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z następującymi celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju: Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”² Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych Cel 11 Wzrost społecznego kapitału rozwoju
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Dokument wyznacza najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju i poprawy jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. Główne działania obejmują trzy obszary: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjną gospodarkę oraz spójność społeczną i gospodarczą. Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące obszary i cele: ▪ Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo, Cel 3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego ▪ Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka, Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego ▪ Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna, Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluceniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.

² Workfare state – państwo o systemie, gdzie zasiłki uwarunkowane są wykonywaniem pracy.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 to kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny, odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim. Głównym celem dokumentu jest: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Lokalny Program Rewitalizacji jest spójny z Celem 2 Strategii: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”). Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kwestii zagospodarowania przestrzennego kraju. Została ona stworzona w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania jego przestrzeni. Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, który pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa. Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z następującymi celami określonymi w dokumencie: ▪ Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystywanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów ▪ Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski ▪ Przywrócenie i utrwalanie ład przestrzennego
Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020	Wytyczne służą zapewnieniu niezbędnego poziomu koordynacji działań podejmowanych w całym kraju z wykorzystaniem środków EFS w Celu Tematycznym (C1) 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją. Wyznaczają jednolite warunki i procedury wdrażania wsparcia w celu zapewnienia jednolitych standardów usług oferowanych przy udziale środków EFS osobom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz innym adresatom wsparcia w C1' 9. Lokalny Program Rewitalizacji został opracowany zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.
Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020	Celem opracowanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Wytycznych jest ujednolicienie warunków i procedur wdrażania programów operacyjnych na lata 2014-2020 w zakresie projektów realizujących cele i procesy rewitalizacji. Wytyczne określają, jak należy rozumieć pojęcie rewitalizacji w odniesieniu do działań współfinansowanych ze środków EFRR, EFS, FS w perspektywie finansowej 2014-2020, wskazują instrumenty realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz zapewniają ich spójność oraz kompleksowość. Lokalny Program Rewitalizacji został opracowany zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Źródło: Opracowanie własne.

1.2. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko Pomorskiego aktywizacja społeczno-gospodarcza na poziomie lokalnym jest jednym z najważniejszych założeń polityki rozwoju województwa. Świadczą o tym następujące cele strategiczne, z którymi zgodność wykazuje program rewitalizacji: nowoczesne społeczeństwo oraz modernizacja przestrzeni wsi i miast oraz kierunki działań: rozbudzanie aktywności obywatelskiej i społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjnych, zachęcania do szerokiego otwarcia na świat oraz dążeń do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich i miast. Priorytet modernizacja przestrzeni miast i wsi zakłada dążenie do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacji społeczno gospodarczej miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ład przestrzennego. Gmina Wąpielsk została zakwalifikowana do kategorii polityki przestrzennej – obszary wiejskie (wraz z lokalnymi ośrodkami rozwoju), dla których oczekiwana rola i znaczenie w rozwoju województwa wiąże się z aktywizacją społeczno gospodarczą na poziomie lokalnym.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Zgodnie z zapisami RPO, rewitalizacja społeczno-gospodarcza, a także fizyczna obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest jednym z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów. Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich, w ramach którego wsparcie będzie skoncentrowane na podejmowaniu działań zmierzających do ożywienia społeczno-gospodarczego obszarów miejskich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie poprzez aktywizację osób zamieszkujących obszary problemowe oraz poprawę warunków uczestnictwa tych osób w życiu społecznym i gospodarczym.
Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko Pomorskiego na lata 2014-2020	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne na obszarach wiejskich stanowi interwencja zaplanowana w ramach: ▪ Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność. Lokalny Program Rewitalizacji obejmuje swoim zasięgiem obszar wiejski i wpisuje się w działanie 7.1.
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	W dokumencie określono cztery poziomy planowania i wdrażania polityki terytorialnej: ▪ Poziom wojewódzki – obejmuje miasta Toruń i Bydgoszcz oraz ich obszar funkcjonalny, ▪ Poziom regionalny i subregionalny - obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, ▪ Poziom ponadlokalny (powiatowy) - obejmuje miasta powiatowe i ich obszary funkcjonalne (ORSG), ▪ Poziom lokalny – rozwój w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną (RLKS). Poziom ten obejmuje gminy wiejskie oraz miasta nie będące stolicami powiatów (lokalne centra rozwoju). Gmina Wąpielsk objęta jest poziomem ponadlokalnym i lokalnym polityki terytorialnej. W Założeniach polityki terytorialnej przyjęto, że w zakresie regionalnej polityki rozwoju obszarów wiejskich konieczna jest ich aktywizacja społeczno-gospodarcza poprzez stymulowanie rozwoju społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości lokalnej. Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się we wskazane założenia.
Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko Pomorskiego do roku 2020	Misją wskazaną w Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest tworzenie warunków dla rozwoju aktywności i samodzielności mieszkańców w życiu społecznym. Lokalny Program Rewitalizacji wykazuje zgodność z następującymi celami strategicznymi dokumentu:

	▪ Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu ▪ Wzrost poziomu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych ▪ Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym
Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Rypińskiego	W Strategii ORSG Powiatu Rypińskiego zdefiniowano cele strategiczne i operacyjne, w które wpisują się działania rewitalizacyjne planowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wąpielsk: 1.2 Poprawa stanu lokalnej infrastruktury drogowej i technicznej 2.1 Skuteczna aktywizacja osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 3.1 Przystosowanie placówek edukacyjnych oraz wyposażenie ich w sprzęt niezbędny do podnoszenia jakości kształcenia 4.1 Rozwój lokalnej infrastruktury kulturalnej 5.2 Rozwój i promocja edukacji ekologicznej 5.4 Reorganizacja gospodarki odpadami oraz wodno – kanalizacyjnej 5.6 Racjonalne zarządzanie energią
Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Zasady regionalne definiują pojęcia związane z rewitalizacją oraz określają sposób tworzenia programu rewitalizacji, w tym zwłaszcza zasady jego opracowywania w nowej perspektywie finansowej: kompleksowości, komplementarności, koncentracji, partnerstwa i partycypacji. Wskazują również: sposób wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, obligatoryjne elementy PR oraz oczekiwane efekty procesów rewitalizacji, prowadzonych w województwie kujawsko-pomorskim. Lokalny Program Rewitalizacji został opracowany w oparciu o Zasady regionalne i wykazuje zgodność z regulami opracowania programów rewitalizacji zawartymi w dokumencie.

Źródło: Opracowanie własne.

1.3. Powiązania Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wapielsk	Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wapielsk została zatwierdzona Uchwałą nr XXVII/139/09 Rady Gminy w Wapielsku z dnia 24 lipca 2009r. Wśród kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w Studium wskazano m.in.: - utrwalenie odmiennych zasad gospodarowania w dwóch różnych strefach funkcjonalnych: ▪ w strefie funkcjonalnej „A”, obejmującej część północną gminy, w większości zalesioną, położoną w granicach doliny Drwęcy stanowiącej ponadlokalny ciąg ekologiczny ▪ w strefie funkcjonalnej „B”, obejmującej część południową gminy, pozbawionej terenów wartościowych przyrodniczo (poza glebami); - poprawę standardu życia mieszkańców gminy, - przyjęcie standardów i oczekiwanego charakteru zabudowy i zagospodarowania terenu, - ograniczenie zabudowy na wybranych obszarach, - wykształcenie lub wzmocnienie korytarzy i ciągów ekologicznych (w tym występujących rezerwatów i obszarów Natura 2000) oraz korytarza utrwalającego ślad dawnej kolcji wąskotorowej, - ochroną powierzchni ziemi i powietrza atmosferycznego, - poprawę wybranych elementów struktury komunikacyjnej, - poprawę gospodarki ściekowej i gospodarowania odpadami, - poprawę atrakcyjności turystycznej itp. Lokalny Program Rewitalizacji jest zgodny z zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.
Strategia Rozwoju Gminy Wapielsk na lata 2015-2025	Znaczenie i potrzebę realizacji działań rewitalizacyjnych, potwierdzają następujące zapisy Strategii Rozwoju Gminy Wapielsk na lata 2015-2025: Cel strateg. 1: Wzrost atrakcyjności osiedleńczej Gminy poprzez rozwój infrastruktury społecznej i technicznej. Cel oper. 1.5. Zwiększanie poziomu integracji mieszkańców Gminy poprzez zapewnienie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego (m. in. poprzez wspieranie działań stowarzyszeń, organizacji pozarządowych, klubów sportowych i inicjatyw społecznych, modernizację wraz z wyposażeniem istniejących oraz tworzenie nowych świetlic wiejskich, wspieranie działalności lokalnych kół i grup zainteresowań) Cel strateg. 2: Tworzenie miejsc pracy poprzez rozwijanie funkcji gospodarczych Gminy. Cel oper. 2.5. Porządkowanie i rewitalizacja funkcjonalna przestrzeni Gminy (m. in. poprzez rewitalizację obszarów zdegradowanych na terenie Gminy i zagospodarowanie/rozwój przestrzeni publicznych)
Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 LGD Gmin Dobrzyńskich Rejon Północ	Wapielsk jest jedną z gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania Gmin Dobrzyńskich Rejon Północ (LGD tworzy 5 gmin: Gmina Brzuze, Gmina Rypin, Gmina Miasta Rypin, Gmina Skrwilno oraz Gmina Wapielsk.). Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele ogólne i szczegółowe LSR: ▪ Cel ogólny 1: Rozwój przedsiębiorczości oraz wzrost zatrudnienia na obszarze „Stowarzyszenia Gmin Dobrzyńskich Rejon Północ” do 2023 r., cel szczegółowy 1.1. Poprawa warunków rozwoju dla powstawania nowych miejsc pracy na obszarze „Stowarzyszenia Gmin Dobrzyńskich Rejon Północ” do 2023 r., ▪ Cel ogólny 2: Poprawa atrakcyjności gospodarczej i turystycznej opartej na tradycji i zasobach naturalnych obszaru „Stowarzyszenia Gmin Dobrzyńskich Rejon Północ” do 2023 r., cel szczegółowy 2.1 Poprawa infrastruktury publicznej oraz jakości życia mieszkańców na obszarze „Stowarzyszenia Gmin Dobrzyńskich Rejon Północ” do 2023 r. ▪ Cel ogólny 3: Rozwój spójności społecznej obszaru „Stowarzyszenia Gmin Dobrzyńskich Rejon Północ” do 2023 r., cel szczegółowy 3.2. Wzrost

	wykorzystania potencjału społeczno-gospodarczego środowisk zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na obszarze „Stowarzyszenia Gmin Dobrzyńskich Rejon Północ” do 2023 r.
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wąpielsk	Za główny, długoterminowy cel strategii Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gm. Wąpielsk uznaje się transformację gminy Wąpielsk w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, dzięki ograniczeniu emisji zanieczyszczeń, poprawie efektywności energetycznej, wzroście wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych oraz poprawę jakości powietrza. Równie ważnym elementem planu jest zachowanie i zabezpieczenie środowiska przyrodniczego oraz jego unikalnych walorów, a także utrzymanie ładów przestrzennych. Celem wynikającym z realizacji owych założeń jest stworzenie mieszkańcom gminy warunków zapewniających wysoki komfort życia. Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w powyższe cele PGN.
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wąpielsk na lata 2014 - 2020	Znaczenie i potrzebę realizacji działań rewitalizacyjnych zaprogramowanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wąpielsk potwierdzają zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych: Cel strategiczny 2: Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Wąpielsk Cel strategiczny 3: Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Wąpielsk dotkniętych ubóstwem Cel strategiczny 7: Zapewnienie wsparcia osobom starszym i chorym oraz ich aktywizacja

Źródło: Opracowanie własne.

Rozdział 2. Uproszczona diagnoza gminy Wąpielsk

2.1. Położenie geograficzne i podział administracyjny

Gmina Wąpielsk³ znajduje się we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie rypińskim. Północna i północno-zachodnia część Gminy leży w dolinie Drwęcy, która wyznacza w tym miejscu jej naturalną granicę. Pozostała część obszaru leży w obrębie Pojezierza Dobrzyńskiego. Od południa naturalną granicę Gminy stanowi brzeg Jeziora Długiego, a od wschodu Jezioro Kiepińskie. Ogólna powierzchnia obszaru gminy wynosi 9336 ha z czego większość stanowią użytki rolne. Powierzchnia Gminy stanowi około 15,9% powierzchni powiatu rypińskiego i 0,52% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego. Lasy i grunty leśne zajmują powierzchnię 2 011 ha, co stanowi 21,2%. Teren Gminy znajduje się poza zasięgiem obszarów uprzemysłowionych. Dobre warunki przyrodniczo-glebowe sprawiają że podstawą funkcją jest produkcja rolna.

Mapa 1. Położenie Gminy Wąpielsk na tle powiatu rypińskiego i województwa

Gmina Wąpielsk graniczy z następującymi gminami:

- w obrębie powiatu rypińskiego z gminami: Rypin i Brzuze,
- w obrębie powiatu golubsko-dobrzyńskiego z gminami: Radomin i Golub-Dobrzyń,
- W obrębie powiatu brodnickiego z gminami: Brodnica, Bobrowo i Osiek.

Strukturę gminy stanowi obecnie 15 miejscowości: Bielawki, Długie, Kiepińskie, Kierz Półwieski, Kupno, Lamkowizna, Lapinówek, Lapinów Rumunki, Półwieski Duży, Półwieski Mały, Radziki Duże, Radziki Małe, Ruszkowo, Tomkowo, Wąpielsk.

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Sfera społeczna

W 2015 r. gminę Wąpielsk zamieszkiwało 4231 osób (z czego 50 % stanowiły kobiety), co lokuje gminę na ostatnim miejscu w powiecie pod względem liczby ludności. Liczba ludności na przestrzeni ostatnich 10 lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie, jednak można zauważyć powolny odpływ ludności z tego terenu – zgodnie z danymi GUS w roku 2015 ludność wynosiła o 76 osób mniej niż w roku 2006, zaś zmiana liczby ludności w stosunku do roku poprzedniego na 1000 mieszkańców wyniosła -1,7 w 2013 r., -5,1 w 2014 r. i -8,9 w 2015 r., podczas gdy w powiecie w 2015 r. zmiana wynosiła -6,0, zaś w województwie 1,8.

³ Rozdział 2 powstał na podstawie danych Urzędu Gminy Wąpielsk, Powiatowego Urzędu Pracy w Rypinie, Policji, GUS, zapisów „Strategii Rozwoju Gminy Wąpielsk na lata 2015-2025” oraz Planu Gospodarki Niskocmisyjnej Gminy Wąpielsk.

Mieszkańcy Gminy w 2015 r. stanowili 9,14% ludności powiatu rypińskiego i 0,19% województwa kujawsko-pomorskiego. Średnia gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 45 os./km², co stanowi drugi najniższy wynik w powiecie, po gminie Rogowo (34 os./m²), niższy niż średnia dla powiatu (76) i województwa (116).

Wykres 1. Liczba ludności gminy Wąpielsk w latach 2006-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS (lata 2006-2015) i Urzędu Gminy Wąpielsk (2015 r.).

Spośród wszystkich miejscowości znajdujących się w Gminie Wąpielsk, największą liczbą ludności charakteryzuje się Wąpielsk, który zamieszkuje 774 osoby (tj. 18% ogólnej liczby ludności Gminy). Do większych miejscowości można zaliczyć także Długie (758 mieszkańców) i Radziki Duże (654 mieszkańców). Najmniejszą pod względem liczby ludności miejscowością jest Lapinóż-Rumunki, która liczy 52 mieszkańców, co stanowi 1,2% wszystkich osób zamieszkujących Gminę oraz Półwiesk Duży (54 os., 1,3%).

W 2015 r. struktura ludności gminy kształtowała się następująco¹:

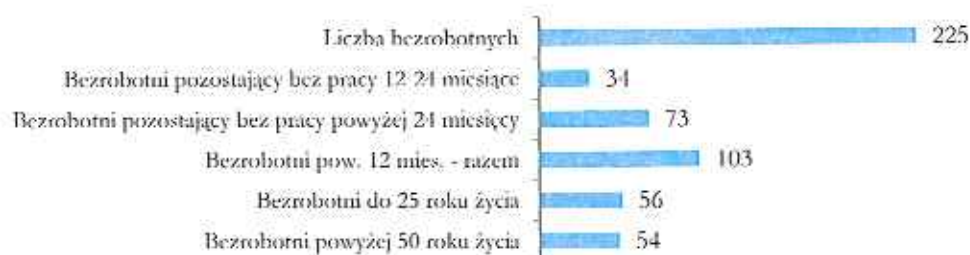
- osoby w wieku przedprodukcyjnym – 20,4% ogółu mieszkańców,
- osoby w wieku produkcyjnym – 62,8% ogółu mieszkańców,
- osoby w wieku poprodukcyjnym – 16,8% ogółu mieszkańców.

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na obszarze gminy Wąpielsk był korzystniejszy niż w powiecie rypińskim (18,1%) oraz w województwie (19,1%). Mimo obecnie korzystnych zjawisk demograficznych (wykazujących jednak tendencje zgodne z tendencjami w całym kraju, tj., wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym), wydłużanie się przeciętnego trwania życia będzie powodować zwiększające się zapotrzebowanie na usługi socjalne, opiekuńcze i inne dedykowane seniorom. Obecnie na terenie gminy brak placówek zajmujących się całonocową lub dzienną opieką nad osobami starszymi.

Na koniec 2015 r. w gminie były zarejestrowane 254 osoby bezrobotne. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na obszarze gminy wynosi 9,6% (podobnie jak średnia w powiecie rypińskim), natomiast jest wyższy niż w województwie (8,2%). Stosunek osób pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym wynosi w gminie 4,1%, natomiast udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na obszarze gminy wynosi 2,8%. Struktura bezrobocia w gminie w 2015 r. charakteryzowała się dużym udziałem osób do 25 roku życia (22,0% w stosunku do ogólnej liczby bezrobotnych) oraz osób po 50 roku życia (21,3% ogółu bezrobotnych). Udział osób młodych w strukturze bezrobocia jest znacząco wyższy niż w powiecie rypińskim (18,5%) oraz województwie (15,8%).

¹ Na podstawie danych Urzędu Gminy Wąpielsk.

Wykres 2. Struktura bezrobocia w gminie Wąpielsk w 2015 r.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Ryplinie.

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców Gminy jest **skala świadczonej pomocy społecznej**. Jednostką organizacyjną gminy Wąpielsk zapewniającą usługi w zakresie pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąpielsku. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem wynosiła w Gminie w 2015 r. 18,2% i tym samym była niemal dwukrotnie wyższa niż w województwie (o 8,5 p.p.) nieco niższa niż w powiecie rypińskim (1,3 p.p.).

Wykres 3. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Statystycznego Vademecum Samorządowca 2016.

Natężenie korzystania z pomocy społecznej w 2015 r. spadło w porównaniu z rokiem 2013 (20,9%) i 2014 (20,0%), ale było wyższe niż w latach 2011 i 2012. Udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie gospodarstw domowych na terenie Gminy kształtował się w badanym okresie na poziomie 22,0%. Najczęstszymi przyczynami udzielania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąpielsku są ubóstwo (95% korzystających rodzin) i bezrobocie (67% korzystających rodzin). Poprawiająca się sytuacja na rynku pracy powoduje, że odsetek ten jest niższy niż w minionych latach – w 2011 r. było to odpowiednio 99% i 71%, zaś w 2014 r. – 96% i 74%. Na mniej więcej stałym poziomie utrzymuje się za to odsetek rodzin, które pomocą społeczną objęte są z tytułu niepełnosprawności (ok. 22%) oraz z tytułu długotrwałej i ciężkiej choroby (39%).

Na terenie gminy Wąpielsk działają 4 oddziały przedszkolne przy Szkolach Podstawowych w Długim, Pólwiesku Małym, Radzikach Dużych oraz Wąpielsku. Gmina pod względem odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, który wyniósł w roku 2014 38,3%, znajduje się w województwie kujawsko-pomorskim na 140 miejscu wśród 144 gmin, niż przed gminami: Wąbrzeźno (27,4%), Rogóźno (28,2%), Brodnica (32,2%), Brzuze (33,2%) Średnia dla województwa wynosiła w analizowanym roku 72,4%.

Sieć szkół podstawowych w gminie tworzą 4 placówki:

- Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Westerplatte w Długiem
- Szkoła Podstawowa w Półwiesku Małym
- Szkoła Podstawowa w Radzikach Dużych
- Szkoła Podstawowa im. Stanisława Staszica w Wąpielsku

Poniższa tabela przedstawia zestawienie wyników egzaminu szóstoklasisty w szkołach podstawowych gminy z ostatnich 3 lat.

Tabela 1. Wyniki egzaminu szóstoklasisty w szkołach gminy Wąpielsk z lat 2013-2015

Szkoła	2013	2014	2015	Przeciętny wynik z 3 lat
SP Długie	67%	72%	73%	71%
SP Półwieski Mały	63%	76%	65%	68%
SP Radziki Duże	61%	58%	47%	55%
SP Wąpielsk	48%	61%	57%	55%
Województwo kujawsko-pomorskie	59%	63%	64%	62%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

Na terenie Gminy działa tylko jedna placówka kształcenia ponadpodstawowego – Publiczne Gimnazjum im. Tony'ego Ilalika w Radzikach Dużych. Przeciętny wynik egzaminu gimnazjalnego z 3 ostatnich lat w odniesieniu do większości przedmiotów był niższy do przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim. Wyjątek stanowi historia i WOS w części humanistycznej – średni wynik w gminie wynosi 60% i jest wyższy od średniej w województwie (59%). Najgorzej w gminie wypada znajomość języka angielskiego na poziomie podstawowym (54% w gminie, 62% w województwie).

Wyniki egzaminu gimnazjalnego w szkołach gminy Wąpielsk przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 2. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2013-2015

		Gmina			woj. kujawsko-pomorskie			Przeciętny wynik z 3 lat	
		2015	2014	2013	2015	2014	2013	Gmina	Woj.
Część humanistyczna	J. polski	57%	63%	56%	60%	65%	61%	59%	62%
	Historia i WOS	63%	58%	58%	62%	58%	56%	60%	59%
Część matematyczna	Matematyka	48%	44%	43%	47%	45%	46%	45%	46%
	Przedmioty przyrodnicze	48%	47%	55%	48%	50%	57%	50%	52%
Języki obce	J. angielski - podst.	52%	62%	48%	63%	64%	60%	54%	62%
	J. angielski - rozsz.	30%	36%	58%	44%	42%	43%	41%	43%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych OKE w Gdańsku.

Najważniejszą instytucją, której obowiązkiem jest zapewnienie bezpieczeństwa i porządku na terenie gminy Wąpielsk jest Komenda Powiatowa Policji w Rypinie, jednak na terenie gminy nie działa żaden posterunek policji. Dodatkowo na terenie gminy działają 3 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (w Wąpielsku, Radzikach Dużych i Długiem).

W 2015 r. na terenie gminy odnotowano 6 przypadków zakłócania miru domowego i porządku publicznego. Stosunek interwencji służb porządkowych względem ogółu gospodarstw domowych na terenie gminy wynosił 0,6.

Na terenie Gminy brak jednostek edukacyjnych systemu oświaty zajmujących się kształceniem ponadgimnazjalnym. Głównym ośrodkiem kształcenia dla młodzieży są placówki w Rypinie i Brodnicy.

Opiekę w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w Gminie Wąpielsk sprawuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wąpielsku. Ośrodek zdrowia wraz z apteką świadczy usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, funkcjonuje też poradnia ginekologiczna, stomatologiczna oraz gabinet rehabilitacji. Pod względem liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię lekarską gmina znajduje się na przedostatnim miejscu w powiecie, posiadając 1 przychodnię na 4055 mieszkańców, podczas gdy średnia w powiecie wynosi 2,7 przychodni na 3380 mieszkańców.

Tabela 3. Dostęp do ochrony zdrowia w gminach powiatu rypińskiego

	Liczba przychodni w gminie w 2015 r.	Liczba osób przypadających na 1 przychodnię
Brzuce	3	1787
Rogowo	3	1603
Rypin (M)	5	3326
Rypin (W)	1	7496
Skrwilno	3	2011
Wąpielsk	1	4055
Powiat rypiński	2,7	3380

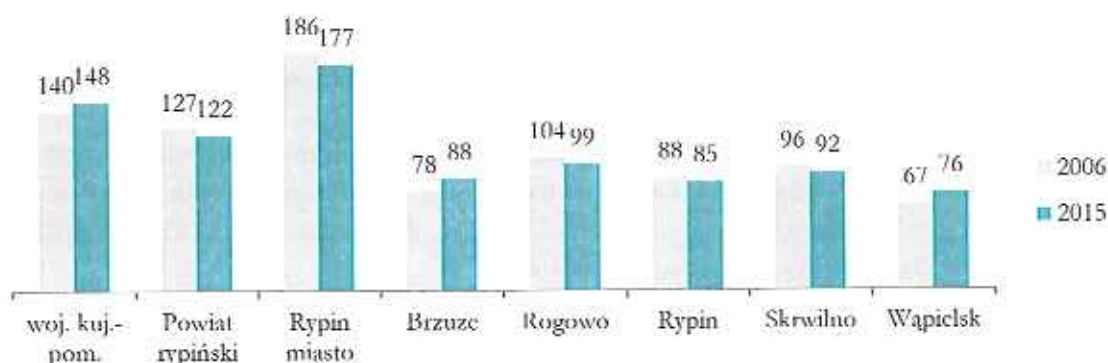
Źródło: *Udaremnienie samorządowca 2016 r.*

Ze specjalistycznej opieki zdrowotnej mieszkańcy gminy mogą korzystać w przychodniach specjalistycznych w szpitalu w Rypinie oraz w Brodnicy.

2.3. Przedsiębiorczość

Według danych GUS w 2015 r. na terenie Gminy Wąpielsk działały 192 podmioty gospodarcze. Spośród wszystkich gmin należących do powiatu rypińskiego, Gmina Wąpielsk charakteryzuje się najniższym wskaźnikiem liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru przypadających na 1000 osób. Wartość tego wskaźnika dla Gminy Wąpielsk wynosiła w 2015 r. 76 i była najniższa w powiecie rypińskim i dwukrotnie niższa niż w województwie.

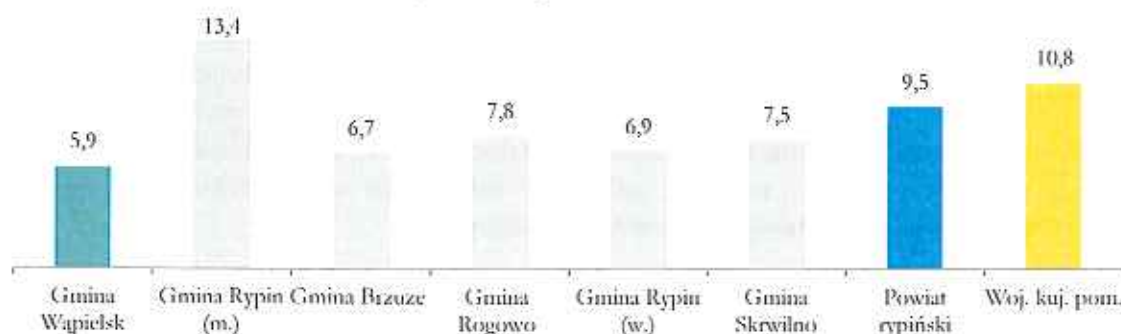
Wykres 4. Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym lokuje gminę Wąpielsk (5,9) na ostatnim miejscu w powiecie. Wskaźnik ten jest również znacząco niższy od średnicy w powiecie (9,5) oraz w województwie (10,8).

Wykres 5. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Wąpielsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Gminy Wąpielsk (ludność).

2.4. Sfera środowiskowa

O atrakcyjności przyrodniczej gminy Wąpielsk stanowią przede wszystkim jeziora: Długie i Kiełpiny, lasy pokrywające 21,2% powierzchni Gminy oraz rzeka Drwęca. Największe obszary leśne występują w dolinie Drwęcy (północna część Gminy) oraz na wschód od wsi Długie. Pozostała część Gminy jest praktycznie bezleśna.

Na terenie gminy znajdują się następujące formy ochrony przyrody⁵:

- Rezerwat przyrody Tomkowo z obowiązującym planem ochrony (Zarządzenie Nr 0210/24/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Tomkowo"),
- Rezerwat przyrody Rzeka Drwęca (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 17 października 2016 r., publikowane w Dzienniku Urzędowym Województwa kujawsko pomorskiego, poz. 3571, w sprawie rezerwatu przyrody "Rzeka Drwęca"; Zarządzenie Nr 7/2015 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 21 maja 2015 r. w sprawie zmiany zarządzenia w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Rzeka Drwęca”),
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy (Uchwała Nr X/260/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy, Dz. Urz. z 2015 r. poz. 2581),
- Obszar Natura 2000 Dolina Drwęcy (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy PLH280001 (Dz. Urz. Woj. Kuj. Pom. poz. 1180),
- Korytarz Północno-Centralny (KPnC) łączący Puszcę Białowieską na wschodzie (granica z Białorusią) z Parkiem Narodowym Ujście Warty na zachodzie (granica z Niemcami); na terenie gminy Wąpielsk korytarz KPnC-13E jest położony w dolinie rzeki Drwęcy (Mapa przebiegu korytarzy ekologicznych w Polsce, opracowana na zlecenie Ministerstwa Środowiska przez Zakład

⁵ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody – portal Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Badania Ssaków PAN w Białowiczy (obecnie Instytut Biologii Ssaków) pod kierownictwem prof. dr. hab. Włodzimierza Jędrzejewskiego),

- Pomniki przyrody: 2 dęby szypułkowe, lipa drobnolistna, grab pospolity (w sol. Długie I), dąb szypułkowy (Długie II), skupienie 4 dębów (oddział leśny 206 d Leśnictwa Kluśno), skupienie 8 dębów (oddział leśny 205 i Leśnictwa Kluśno), grupa 26 drzew (Wieś Długie),
- 7 użytków ekologicznych w miejscowościach: Tomkowo, Radziki Duże, Kupno, Radziki Małe, Lamkowitzna.

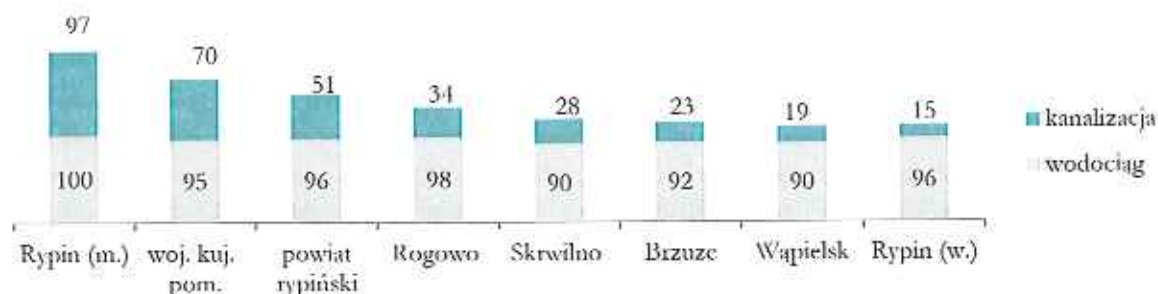
Do głównych problemów środowiskowych dotyczących gminy należy nieustanne korzystanie z przestarzałego systemu grzewczego (w tym spalanie węgla), niska jakość techniczna dróg lokalnych, niska świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i oszczędzania energii elektrycznej i ciepłej, wysoki stopień zanieczyszczenia pyłem zawieszonym w powietrzu atmosferycznym, niewykorzystywanie zasobów naturalnych oraz utylizacja odpadów w nieprzystosowanych do tego piecach⁶.

2.5. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna

Gmina położona jest na uboczu w stosunku do głównych szlaków komunikacyjnych. Sieć drogowa Gminy Wąpielsk liczy ponad 130 km i składa się z dróg powiatowych stanowiących blisko 30% ogólnej długości dróg na terenie Gminy oraz dróg gminnych. W 2015 r. długość ścieżek rowerowych w gminie wynosiła 1 km. Stan większości dróg powiatowych na terenie gminy ocenia się na poziomie stanu dobrego, stan pozostałych dróg jest niezadowalający a nawierzchnie tych dróg wymagają pilnej odnowy lub modernizacji. Drogi gminne wymagają również utwardzenia nawierzchni przy zwartej zabudowie, a na pozostałych odcinkach wyprofilowania nawierzchni. Naprawa technicznego stanu sieci drogowej wymaga znacznych nakładów finansowych.

Stopień dostępu do sieci kanalizacyjnej w 2015 r. był jednym z najniższych wśród gmin powiatu. Odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej wyniósł 90,2% i był o 5 p.p. niższy niż średnia dla województwa oraz 5,6 p.p. niższy niż średnia dla powiatu, co lokuje Wąpielsk na przedostatnim miejscu w powiecie. Z sieci kanalizacyjnej na terenie gminy w 2015 r. korzystało 19,3%, wobec 50,9% w przypadku powiatu i 69,6% w przypadku województwa.

Wykres 6. Odsetek osób korzystających z instalacji w ogólnej liczbie ludności (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zaopatrzenie gminy Wąpielsk w ciepło oparte jest na indywidualnych źródłach ciepła. Są to kotłownie opalane: węglem, koksem, olejem opalowym oraz drewnem. Potrzeby ciepłe w gospodarce bytowej – komunalnej zaspakajane są przez użytkowników: węglem, drewnem, gazem propan-butan, olejem opalowym i energią elektryczną.

⁶ Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Wąpielsk, 2015 r.

Głównym operatorem energetycznym na terenie gminy jest firma ENERGA S.A. Na obszarze gminy nie znajdują się żadne stacje elektroenergetyczne 110/15 kV, a Gmina Wąpielsk zasilana jest przez główny punkt zasilania (GPZ) Rypin oraz GPZ Brodnica Podgórz. Z ww. GPZ wyprowadzone są linie magistralne - napowietrzne o przekrojach 50 i 70 mm², które zasilają stacje transformatorowe 15/0,4 kV zlokalizowane w gminie. Z wyżej wymienionych stacji transformatorowych 15/0,4 kV wyprowadzona jest sieć elektroenergetyczna o napięciu 0,4 kV napowietrzna i kablowa do odbiorców energii elektrycznej, z którymi Oddział Operatora Dystrybucji i Obrotu Toruń ma zawarte umowy na dostawę energii elektrycznej. Przez teren gminy Wąpielsk przebiega odcinek linii elektroenergetycznej napowietrznej wysokiego napięcia 110 kV.

Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. na obszarze gminy nie posiada istniejącej sieci gazowej, dlatego gospodarstwa domowe oraz przedsiębiorstwa korzystają z gazu propan - butan w butlach.

ENERGA S.A. nie planuje żadnych modernizacji sieci elektroenergetycznej na terenie gminy Wąpielsk do roku 2019, a plany Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. do roku 2020 nie uwzględniają budowy sieci gazowej. W związku z tym ciężar dokonywania modernizacji elektroenergetycznej w celu osiągnięcia celów planu gospodarki niskoemisyjnej spoczywa w całości na Gminie Wąpielsk

2.6. Infrastruktura społeczna i dziedzictwo kulturowe

Na terenie Gminy Wąpielsk znajduje się 10 obiektów (lub zespołów obiektów) wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków, w tym jedno stanowisko archeologiczne, 13 obiektów znajdujących się w Ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz 229 stanowisk archeologicznych⁷.

Działalność kulturalna w Gminie prowadzona jest przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Radzikach Dużych z filią w Długim oraz filią w Wąpielsku (w budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury), poprzez popularyzację czytelnictwa wśród mieszkańców. Biblioteka pełni również rolę kafejki internetowej i posiada bezpłatny dostęp do Internetu.

W listopadzie 2016 roku nawiązała się współpraca pomiędzy Gminą Wąpielsk a Wyższą Szkołą Gospodarki w Bydgoszczy, której efektem jest utworzenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku Wyższej Szkoły Gospodarki Filia w Wąpielsku, którego wykłady będą się odbywały w budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury w Wąpielsku.

Działalność mająca na celu upowszechnianie kultury oraz wspieranie aktywności społeczno-towarzyskiej w miejscowościach prowadzona jest w świetlicach wiejskich (w Wąpielsku, Półwiesku Małym, Ruszkowie, Kiełpinach) i remizach Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach Długie, Radziki Duże i Wąpielsk. Na terenie Gminy działają grupy (np. Kola Gospodyń Wiejskich, Klub Seniora „Łęcza”), których celem jest prowadzenie lokalnej działalności kulturalnej i propagowanie tradycji obszaru (m. in. występują na lokalnych i regionalnych imprezach, prowadzą warsztaty wśród dzieci i młodzieży, organizują lokalne imprezy).

Najważniejszymi **obiektami sportowym** gminy Wąpielsk są: oddana do użytku w 2012 roku nowoczesna hala widowiskowo-sportowa, zlokalizowana przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum im. Tony'ego Halika w Radzikach Dużych Dużych (dostępna bezpłatnie dla młodzieży do 18 roku życia w dni powszednie) oraz oddany do użytku w 2011 roku zespół boisk Orlik w Wąpielsku. Pozostałe obiekty sportowe w gminie obejmują boiska sportowe przy szkołach.

⁷ Szczegółowe dane dotyczące zabytków zawiera „Strategia Rozwoju Gminy Wąpielsk na lata 2015-2025”.

Rozdział 3. Obszar zdegradowany gminy

Obszarem zdegradowanym w gminie jest ten obszar, na którym zidentyfikowano występowanie stanu kryzysowego (czyli koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej). Skalę tych negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do średniej wartości dla całej gminy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic.⁸

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarze wiejskim gminy Wąpielsk nastąpiła poprzez zbadanie wszystkich 15 miejscowości pod kątem występowania stanu kryzysowego⁹. Biorąc pod uwagę położenie poszczególnych miejscowości, podzielono je na następujące grupy:

- **Miejscowości położone w południowej części gminy:** Długie, Ruszkowo, Półwiesk Duży, Półwiesk Mały, Tomkowo;
- **Miejscowości położone w środkowej części gminy:** Kielpiny, Wąpielsk, Bielawki, Kierz Półwieski;
- **Miejscowości położone w północnej części gminy:** Radziki Duże, Radziki Małe, Kupno, Lamkowizna, Łapinóż Rumunki, Łapinówek.

Zgodnie z zapisami „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych...” podczas wyznaczania obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na obszarach wiejskich regionu dla poszczególnych miejscowości/sołectw można posłużyć się takimi samymi lub różnymi kryteriami (wyborem wskaźników), jednak zgodnie z zasadami określonymi rozdziale 6.4.2 w punkcie 2¹⁰. Każdą z grup zbadano innym zestawem wskaźników.

Do obszarów zdegradowanych w gminie zaliczono miejscowości spełniające jednocześnie następujące kryteria:

- Na terenie miejscowości identyfikuje się co najmniej 2 problemy społeczne mierzone wskaźnikami określonymi na liście wskaźników stanu kryzysowego dla obszarów wiejskich; jednocześnie wskaźniki te przyjmują w miejscowościach wartości mniej korzystne niż średnia ich wartość dla gminy;
- Na terenie miejscowości występują przestrzenie zdegradowane lub negatywne zjawiskach w przynajmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

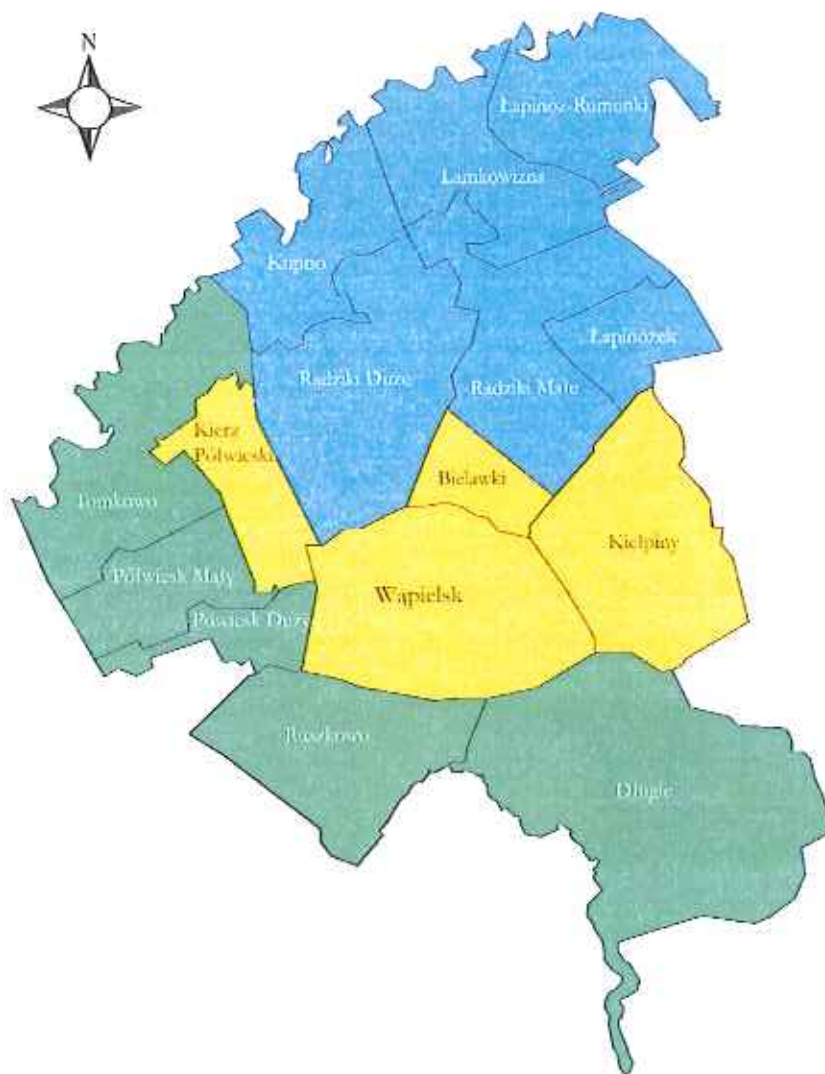
Poniżej znajduje się mapa obrazująca podział miejscowości na grupy.

⁸ Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

⁹ Przedstawione w poniższym rozdziale dane statystyczne dotyczą stanu na 31.12.2015 r.

¹⁰ Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych..., s. 40.

Mapa 2. Gmina Wąpielsk w podziale na grupy miejscowości wyznaczonych do zbadania występowania stanu kryzysowego

Źródło: Opracowanie własne

1.1. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej

Podstawą do wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie była analiza występowania problemów społecznych. W tym celu przeanalizowano następujące wskaźniki z listy wskaźników stanu kryzysowego dla obszarów wiejskich.

A. Część południowa

Miejscowości zlokalizowane w południowej części gminy Wąpielsk (Długie, Ruszkowo, Półwieski Duży, Półwieski Mały, Tomkowo) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

- Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
- Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze
- Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w miejscowościach położonych w południowej części gminy Wąpielsk

Tabela 4. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Miejscowość	Ludność w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Długie	477	40	8,4%
Ruszkowo	292	51	17,5%
Półwiesk Duży	41	17	41,5%
Półwiesk Mały	141	35	24,8%
Tomkowo	72	2	2,8%
Gmina	2656	254	9,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy i Urzędu Gminy Wąpielsk.

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w miejscowościach położonych w południowej części gminy Wąpielsk

Tabela 5. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze

Miejscowość	Liczba dzieci do 17 lat ogółem	Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze
Długie	154	49	31,8%
Ruszkowo	85	43	50,6%
Półwiesk Duży	8	1	12,5%
Półwiesk Mały	67	17	25,4%
Tomkowo	32	23	71,9%
Gmina	866	345	39,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata w miejscowościach położonych w południowej części gminy Wąpielsk

Tabela 6. Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata

Miejscowość	Rejon obsługi szkoły podstawowej	Rok szkolny 2012/2013	Rok szkolny 2013/2014	Rok szkolny 2014/2015	Przeciętny wynik z ostatnich 3 lat
Długie	SP Długie	67%	72%	73%	71%
Ruszkowo	SP Wąpielsk	48%	61%	57%	55%
Półwiesk Duży	SP Półwiesk Mały	63%	76%	65%	68%
Półwiesk Mały	SP Półwiesk Mały	63%	76%	65%	68%
Tomkowo	SP Półwiesk Mały	63%	76%	65%	68%
Woj. kujawsko-pomorskie	-	59%	63%	64%	62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

Zestawienie wartości badanych wskaźników

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że koncentracja niekorzystnych czynników społecznych w tej części gminy występuje w miejscowości Ruszkowo.

Tabela 7. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego

Miejscowość	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia
Długie	8,4%	31,8%	nie
Ruszkowo	17,5%	50,6%	tak
Półwiesk	11,5%	12,5%	nie
Półwiesk	24,8%	25,4%	nie
Tomkowo	2,8%	71,9%	nie
Gmina	9,6%	39,8%	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

B. Część środkowa

Miejscowości zlokalizowane w środkowej części gminy Wąpielsk (Kiełpiny, Wąpielsk, Bielawki, Kierz Półwieski) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzecia poniższymi wskaźnikami:

- Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
- Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
- Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia

Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze w miejscowościach położonych w środkowej części gminy Wąpielsk

Tabela 8. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Miejscowość	Ludność ogółem	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Kiełpiny	394	67	17,0%
Wąpielsk	774	140	18,1%
Bielawki	108	17	15,7%
Kierz Półwieski	135	29	21,5%
Gmina	4231	756	17,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze w miejscowościach położonych w północnej części gminy Wąpielsk

Tabela 9. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Miejscowość	Ludność ogółem	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Kielpiny	394	63	16,0%
Wąpielsk	774	128	16,5%
Bielawki	108	15	13,9%
Kierz Półwieski	135	19	14,1%
Gmina	4231	716	16,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy i Urzędu Gminy Wąpielsk.

Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata w miejscowościach położonych w środkowej części gminy Wąpielsk

Tabela 10. Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata

Miejscowość	Rejon obsługi szkoły podstawowej	Rok szkolny 2012/2013	Rok szkolny 2013/2014	Rok szkolny 2014/2015	Przeciętny wynik z ostatnich 3 lat
Kielpiny	SP Wąpielsk	48%	61%	57%	55%
Wąpielsk	SP Wąpielsk	48%	61%	57%	55%
Bielawki	SP Radziki Duże	61%	58%	47%	55%
Kierz Półwieski	SP Półwiesk Mały	63%	76%	65%	68%
Woj. kujawsko-pomorskie	-	59%	63%	64%	62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

Zestawienie wartości badanych wskaźników

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że koncentracja niekorzystnych czynników społecznych w tej części gminy występuje w miejscowości Wąpielsk.

Tabela 11. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej w miejscowościach

Miejscowość	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia
Kielpiny	17,0%	16,0%	tak
Wąpielsk	18,1%	15,5%	tak
Bielawki	15,7%	13,9%	tak
Kierz	21,5%	14,1%	nie
Gmina	17,9%	16,8%	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

C. Część północna

Miejscowości zlokalizowane w środkowej części gminy Wąpielsk (Radziki Duże, Radziki Małe, Kupno, Lamkowizna, Łapinóż, Rumunki, Łapinówek) zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
- Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
- Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze w miejscowościach położonych w północnej części gminy Wąpielsk

Tabela 12. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Miejscowość	Ludność ogółem	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Radziki Duże	654	118	18,8%
Radziki Małe	228	41	21,1%
Kupno	66	9	13,6%
Lamkowizna	63	9	14,3%
Łapinóż Rumunki	52	5	9,6%
Łapinówek	120	25	20,8%
Gmina	4231	716	16,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze w miejscowościach położonych w północnej części gminy Wąpielsk

Tabela 13. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Miejscowość	Ludność w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Radziki Duże	411	9	2,2%
Radziki Małe	139	2	1,4%
Kupno	39	6	15,4%
Lamkowitzna	42	2	4,8%
Lapinóż Rumunki	33	0	0,0%
Lapinówek	72	5	6,9%
Gmina	2656	254	9,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy i Urzędu Gminy Wąpielsk.

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w miejscowościach położonych w północnej części gminy Wąpielsk

Tabela 14. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze

Miejscowość	Liczba dzieci do 17 lat ogółem Liczba	dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze
Radziki Duże	118	43	36,4%
Radziki Małe	41	16	39,0%
Kupno	18	4	22,2%
Lamkowitzna	12	6	50,0%
Lapinóż Rumunki	14	11	78,6%
Lapinówek	23	9	39,1%
Gmina	863	345	40,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

Zestawienie wartości badanych wskaźników

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że w żadnej z analizowanych miejscowości nie występuje koncentracja niekorzystnych czynników społecznych.

Tabela 15. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej

Miejscowość	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze
Radziki Duże	18,8%	2,2%	36,4%
Radziki Małe	21,1%	1,4%	39,0%
Kupno	13,6%	15,4%	22,2%
Lankowizna	14,3%	4,8%	50,0%
Lapinóż Rumunki	9,6%	0,0%	78,6%
Lapinówek	20,8%	6,9%	39,1%
Gmina	16,9%	9,6%	40,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wapielsk.

Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej

Z powyższych analiz wynika, że problemy społeczne (w ilości co najmniej dwóch) zostały zdiagnozowane w dwóch miejscowościach: **Ruszkowo i Wapielsk**. Te miejscowości zostały poddane dalszej analizie pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach.

1.2. Analiza miejscowości, w których zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach

Ź przeprowadzonych analiz wskaźnikowych wynika, że **minimum 2 problemy społeczne** zostały zdiagnozowane w **miejscowościach Ruszkowo i Wąpielsk**. W związku z tym, miejscowości zostały poddane dalszej analizie, w celu sprawdzenia czy na jego obszarze występuje przestrzeń zdegradowana lub negatywne zjawiska w innych sferach (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej).

Przestrzeń zdegradowana, zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” to obecnie nieużytkowane tereny i obiekty, na których realizowano działalności: **przemysłowe, wojskowe, eksploatację kopalin, transportowe, rolnicze, infrastruktury komunalnej** (związanej z gospodarką wodno-ściekową, odpadami, zaopatrzeniem w energię). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych możliwe jest także zaliczenie terenów i obiektów, które **pierwotnie pełniły innego rodzaju funkcje** (np. usługowe, handlowe, mieszkaniowe, magazynowo-składowe) i **nie są obecnie wykorzystywane w tym celu**, jeśli możliwa jest ich adaptacja na cele rozwoju społecznego lub gospodarczego, nawet jeśli nie dojdzie do zmiany funkcji pierwotnej. Specyficznym rodzajem „przestrzeni zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których **rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono** – formalnie nie doszło więc do rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty. W szczególności do „przestrzeni zdegradowanych” należy zaliczyć: **budynki** (także budynki towarzyszące zasadniczej funkcji – np. w przypadku terenów przemysłowych lub gospodarstw rolnych także budynki zajmowane przez administrację, bazy pojazdów, itp.), **place manewrowe, place składowe, tereny obsługi komunikacyjnej, tereny wyrobisk, tereny składowisk, budynki dworcowe, urządzenia stacyjne, rampy załadownicze, obiekty magazynowo-składowe** (przy terenach przemysłowych, rolnych lub komunikacyjnych). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych zalicza się także **tereny i urządzenia infrastruktury technicznej** służącej obsłudze ww. terenów, jeśli są z nimi integralnie związane (to znaczy po zaprzestaniu zasadniczej działalności nie zostały zaadaptowane na inne cele) – np. **zakładowe ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków, składowiska odpadów, urządzenia zasilania w energię, w tym w energię elektryczną, stacje redukcyjne gazu, itp.**

Do kategorii przestrzeni zdegradowanych związanych z pełnionymi wcześniej działalnościami rolniczymi nie zalicza się użytków rolnych, a jedynie tereny zajmowane przez zabudowę (w tym służącą hodowlę), zagospodarowanie towarzyszące i infrastrukturę obsługi tych terenów. W wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych przypadkach do kategorii „przestrzeni zdegradowanej” możliwe jest zaliczenie **terenów lub obiektów, które nie są wyłączone z dotychczasowego użytkowania** (są to obiekty i tereny na których aktualnie prowadzi się działalność mieszczącą się w kategoriach użytkowania określonych powyżej) jeśli istnieje możliwość i jest społecznie lub ekonomicznie uzasadnione podjęcie działań na rzecz ich adaptacji do celów **rozwoju społecznego lub gospodarczego** realizujących ideę i spełniających kryteria uznania za działania rewitalizacyjne.

Na terenie miejscowości **nie występują** przestrzenie wykazujące cechy przestrzeni zdegradowanych.

W związku z powyższym miejscowości poddano badaniu pod kątem występowania problemów w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej.

Negatywne zjawiska w **sferze gospodarczej** związane są przede wszystkim z niskim stopniem przedsiębiorczości czy też słabą kondycją lokalnych przedsiębiorstw.

Tak rozumiana przestrzeń nie występuje na terenie analizowanych miejscowości. W związku z powyższym zarówno Ruszkowo, jak i Wąpielsk poddano badaniu pod kątem występowania problemów w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej.

Ruszkowo

Tabela 16. Miejscowość Ruszkowo – negatywne zjawiska w innych sferach

Problem	Opis
Sfera gospodarcza	
Klimat aktywności gospodarczej	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi 3,8 i jest niższy niż średni wynik w gminie (5,9) i powiecie (9,5).
Sfera środowiskowa	
Problemy związane z ochroną środowiska	Niski poziom edukacji ekologicznej mieszkańców; korzystanie z przestarzałego systemu grzewczego; wysoki stopień zanieczyszczenia pyłem zawieszonym w powietrzu atmosferycznym, utylizacja odpadów w nieprzystosowanych do tego piecach.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	
Wypośażenie w infrastrukturę rekreacyjną i sportową w odległości mniejszej niż 1,5 km od centrum miejscowości	Brak infrastruktury rekreacyjnej i sportowej
Stan świetlicy	Świetlica wymagająca modernizacji i doposażenia w sprzęt edukacyjny, w celu prowadzenia działań rewitalizacji społecznej.
Bezpieczeństwo w ruchu lokalnym	Chodniki wymagające remontu i brak ścieżek rowerowych umożliwiających mieszkańcom miejscowości bezpieczne poruszanie się.
Sfera techniczna	
Stan techniczny sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	Sieć wodociągowa i kanalizacyjna na terenie osiedla mieszkaniowego w miejscowości Ruszkowo wymaga przebudowy. Gospodarstwa rolne w zabudowie rozproszonej korzystają z zamkniętych przydomowych zbiorników (szamb). Zbiorniki te nie są w większości wystarczająco zabezpieczone i mogą powodować skażenie wód gruntowych i cieków wodnych.
Wypośażenie w infrastrukturę techniczną	Brak sieci gazowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wąpielsk.

Wąpielsk

Tabela 17. Miejscowość Wąpielsk – negatywne zjawiska w innych sferach

Problem	Opis
Sfera gospodarcza	
Klimat aktywności gospodarczej	Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wynosi 5,7 i jest niższy niż średni wynik w gminie (5,9) i powiecie (9,5).
Sfera środowiskowa	
Problemy związane z ochroną środowiska	Problemami w sferze środowiskowej na terenie miejscowości są: ▪ niska efektywność energetyczna budynków publicznych, ▪ niski poziom edukacji ekologicznej mieszkańców ▪ brak Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych ▪ korzystanie z przestarzałego systemu grzewczego ▪ utylizacja odpadów w nieprzystosowanych do tego piecach
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	
Brak infrastruktury przedszkolnej	Na terenie miejscowości nie działa przedszkole (punkt przedszkolny) ani żadna inna forma opieki nad dziećmi
Sfera techniczna	
Budynki wymagające termomodernizacji	Budynek Szkoły Podstawowej w Wąpielsku wymaga termomodernizacji wraz ze zmianą konstrukcji i pokrycia dachu. Budynek świetlicy wiejskiej i strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Wąpielsku wymaga przebudowy, rozbudowy i termomodernizacji wraz niezbędną przebudową infrastruktury technicznej
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną	Brak sieci gazowej
Zły stan dróg	Droga powiatowa 2118C oraz gminna 120122C wymagają modernizacji
Wyroby azbestowe	Na terenie miejscowości znajduje się budynek szkoły podstawowej z azbestowym pokryciem dachowym

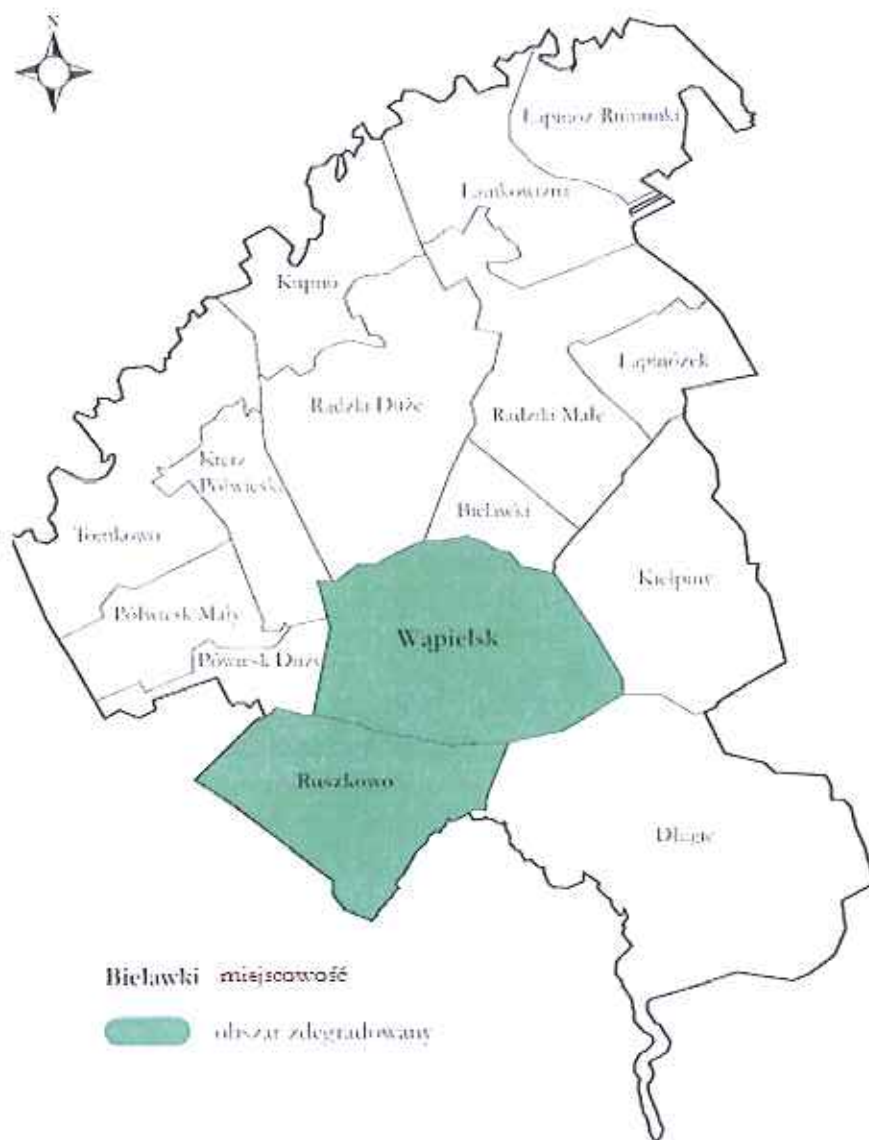
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wąpielsk.

Podsumowanie analizy miejscowości pod kątem występowania w nich przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach

Ze względu na fakt, że w miejscowościach **Ruszkowo i Wapiclsk** występują minimum po dwa problemy społeczne oraz problem w przynajmniej jednej ze sfer (gospodarcza, przestrzennie-funkcjonalna, techniczna lub środowiskowa), miejscowości te należy uznać za obszar zdegradowany.

Reasumując, przeprowadzona analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych oraz analiza pod kątem występowania niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę przestrzenno-funkcjonalną wykazała, że za obszary zdegradowane należy uznać miejscowości: **Ruszkowo i Wapielsk**. Poniższa mapa obrazuje położenie obszarów zdegradowanych na terenie gminy.

Mapa 3. Granice obszaru zdegradowanego w Gminie Wąpice

Źródło: Opracowanie własne.

2. Obszar rewitalizacji gminy

W myśl „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko Pomorskiego na lata 2014-2020” obszarem rewitalizacji jest obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym poportowe i powydobywcze), powojaskowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Powierzchnia obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Wąpielsk wynosi 1644,50 ha, co stanowi 17,62% powierzchni gminy, zamieszkuje go 1226 mieszkańców, czyli 28,98% ogółu ludności w gminie.

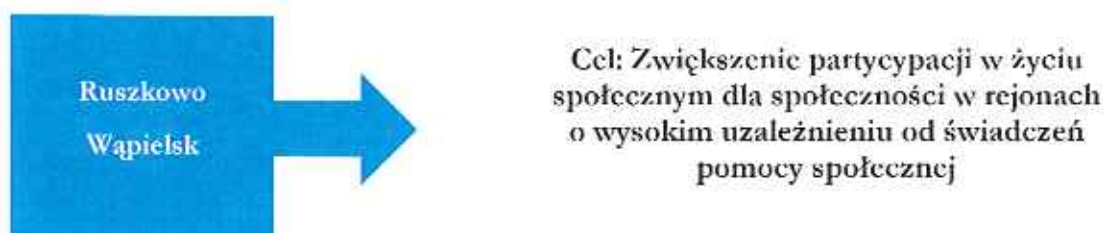
Tabela 18. Ludność i powierzchnia obszaru rewitalizacji na terenie miejscowości wskazanych jako obszary zdegradowane w gminie Wąpielsk

Jednostka	Ludność	% ludności gminy	Powierzchnia (ha)	% powierzchni gminy
Ruszkowo	451	10,66%	682,35	7,31%
Wąpielsk	775	18,32%	962,15	10,31%
Razem	1226	28,98%	1644,50	17,62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpielsk.

Obszar rewitalizacji w każdym podobszarze spełnia przynajmniej jeden z celów rewitalizacji wskazanych w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych”.

Schemat 4. Cel rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne.

Wybór takich celów został podyktowany występującym na danym obszarze stanem kryzysowym. Dla każdego z celów określono 2 warunki, których spełnienie oznacza możliwość podjęcia na tym obszarze działań rewitalizacyjnych w określonym kierunku.

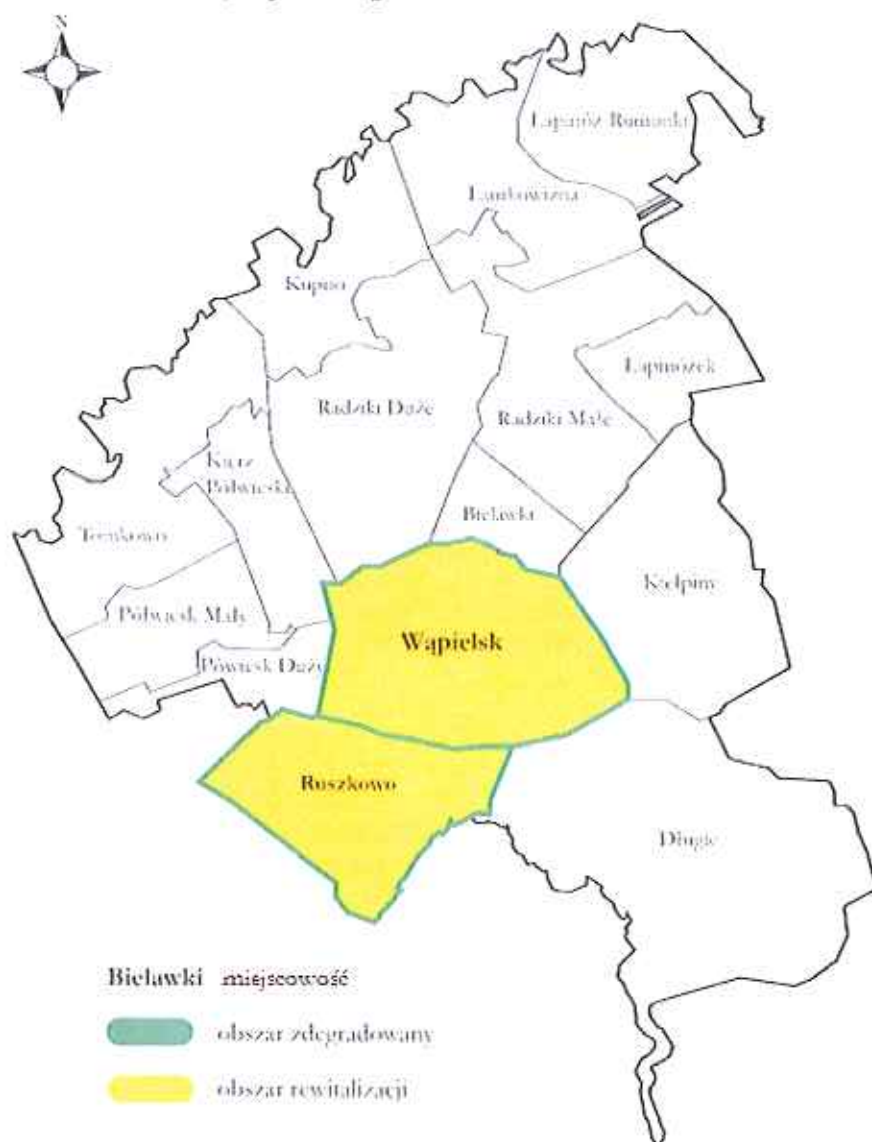
Tabela 19. Cel rewitalizacji dla podobszarów rewitalizacji Ruszkowo i Wapielsk

Cel rewitalizacji	Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej	
Kryteria	Miejscowości wykazują wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową	Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących
Ruszkowo	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w miejscowości Ruszkowo wynosi 17,6% i jest wyższy od przeciętnej w gminie wynoszącej 9,6%.	Lokalny samorząd posiada listy intencyjne od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu zwiększenie partycypacji w życiu społecznym oraz zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej na terenie sołectw Ruszkowo i Wapielsk.
Wapielsk	Miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Liczba ww. w miejscowości Wapielsk wynosi 119, co stanowi drugi wynik w gminie, po miejscowości Długie (142) i przed miejscowością Radziki Duże (98)	Lokalny samorząd posiada listy intencyjne od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, wykazujące zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu zwiększenie partycypacji w życiu społecznym oraz zmniejszenie stopnia uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej na terenie sołectw Ruszkowo i Wapielsk.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Grudziądzu.

Zasięg obszaru rewitalizacji na tle gminy przedstawia poniższa mapa:

Mapa 4. Granice obszaru rewitalizacji w gminie Wapielsk

Źródło: Opracowanie własne.

Rozdział 5. Diagnoza obszaru rewitalizacji

Wykres 7. Struktura wiekowa ludności w Ruszkowie w 2015 r. (osoby)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wąpielsk.

Istotnym problemem wsi Ruszkowo jest utrzymujący się **wysoki poziom bezrobocia**. W 2015 r. w Ruszkowie liczba bezrobotnych wynosiła 51 osób, co stanowi największą bezwzględną liczbę bezrobotnych w gminie przed Wąpielskiem (46 osób) i Długiem (45 osób). Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym miejscowości kształtował się na poziomie 17,6% (trzeci najwyższy wynik w gminie) i był wyższy niż wskaźnik dla gminy – 9,6%. Uwagę zwraca duży udział osób długotrwale bezrobotnych – 24 osoby (47,1% ogółu bezrobotnych), z czego aż 18 powyżej 50 roku życia (35,3%). Tak wysoki udział osób bezrobotnych to skutek upadku na początku lat 90-tych PGR w Ruszkowie. Duży udział bezrobotnych w ludności Ruszkowa powoduje, że w miejscowości nasilone są również inne problemy społeczne, omówione poniżej.

Wykres 8. Liczba bezrobotnych w Ruszkowie w 2015 r.

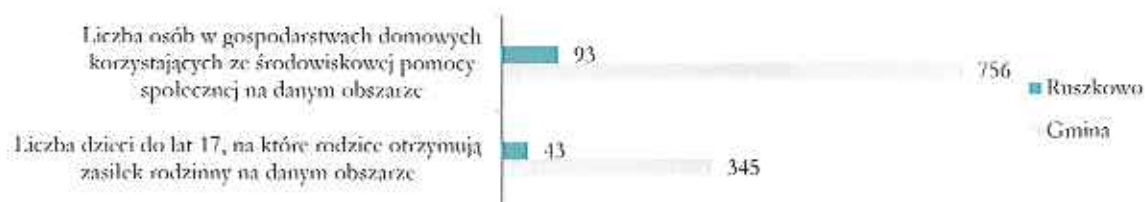

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ryplinie.

W 2015 r. w Ruszkowie ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystały 93 osoby, co stanowi czwarty co do wielkości wynik w gminie co do bezwzględnej liczby osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem wynosił 20,5%, był wyższy o 2,8 p.p. niż wskaźnik dla gminy – 17,9% oraz stanowił drugi co do wielkości udział wśród pięciu miejscowości w gminie o największej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej, po Wąpielsku (140 – 18,1%) i przed miejscowościami Kielpiny (67 – 17,1%) Długiem (122 os. – udział 16,1%) i Radziki Duże (97 – 14,8%).

Równie niekorzystnie kształtował się udział liczby dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny – wyniósł on dla Ruszkowa 50,6%, podczas gdy dla gminy kształtował się na poziomie 40,0%. Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny (43 dzieci) stanowiła trzeci najwyższy wynik w gminie, po Wąpielsku (60) i Długiem (49).

Wykres 9. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Ruszkowie w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wąpicielsk.

Ruszkowo należy do rejonu obsługi Szkoły Podstawowej w Wąpicielsku, w której przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasisty za lata ostatnie 3 lata tj. 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 wynosił 55% i był niższy od średniej dla województwa – 62%. Dla podniesienia i utrzymania jakości edukacji potrzebna jest realizacja przedsięwzięć nastawionych na realizację zajęć pozaszkolnych rozwijających przede wszystkim kompetencje kluczowe na rynku pracy. Równie ważne jest zapewnienie ciekawej oferty spędzania czasu poza szkołą, poprzez organizację zajęć w świetlicy wiejskiej.

Tabela 20. Wyniki egzaminu szóstoklasisty w szkole rejonowej miejscowości Ruszkowo z lat 2013-2015

Szkoła	2013	2014	2015	Przeciętny wynik z 3 lat
SP Wąpicielsk	48%	61%	57%	55%
Województwo kujawsko-pomorskie	59%	63%	64%	62%

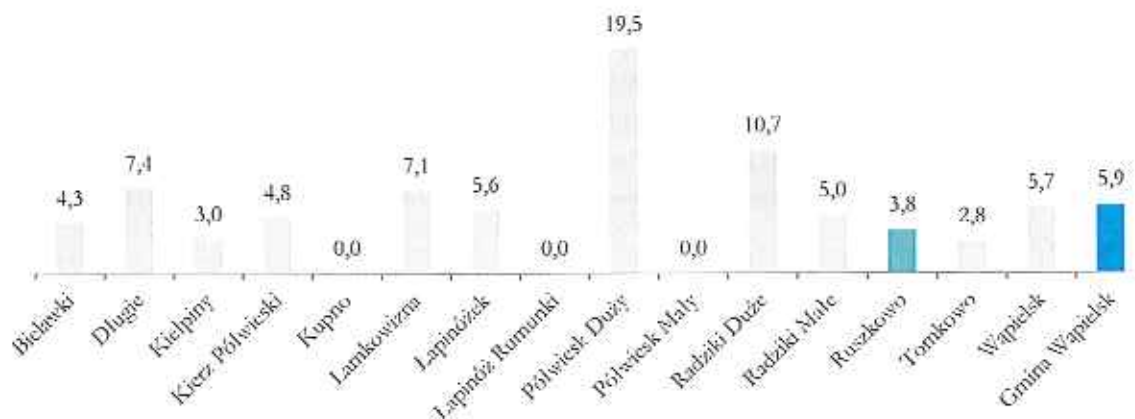
Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpicielsk i OKE w Gdańsku.

Aktywność mieszkańców przejawia się głównie w uczestnictwie w dostępnych na terenie wsi formach działalności na rzecz społeczności, głównie w aktywnie działającym Kole Gospodyń Wiejskich oraz lokalnej grupie sportowej.

Sfera gospodarcza

Poziom przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł 3,8 i był niższy od średniej dla gminy (5,9).

Wykres 10. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Wąpicielsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Środowisko naturalne

Na terenie Ruszkowa brak form ochrony przyrody, w tym obszarów podlegających ochronie przyrodniczej czy użytków ekologicznych.

Głównym problemem w sferze środowiskowej na terenie wsi jest niski poziom edukacji ekologicznej mieszkańców, korzystanie z przestarzałego systemu grzewczego oraz utylizacja odpadów w nieprzystosowanych do tego piecach.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

W miejscowości Ruszkowo znajduje się infrastruktura społeczno-kulturowa w postaci świetlicy wiejskiej, jednak obiekt ten wymaga modernizacji i doposażenia w sprzęt edukacyjny, w celu rewitalizacji społecznej (organizacja szkoleń i spotkań integracyjno-rekreacyjnych), by w pełni mógł służyć celom aktywizacji mieszkańców zagrożonych wykluczeniem. Zagospodarowania na cele rekreacyjne wymaga też otoczenie świetlicy. Na terenie wsi w zakresie infrastruktury rekreacyjno sportowej istnieje jedynie plac zabaw, dofinansowany ze środków UE w perspektywie 2007-2013.

Zdjęcie 1. Świetlica wiejska w Ruszkowie i jej otoczenie

Fot.: J. Wojciechowska

W Ruszkowie nie występują obiekty wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. Natomiast w Ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków znajdują się:

- Park podworski w Ruszkowie,
- Folwark w Ruszkowie,
- Dawna szkoła murowana w Ruszkowie,

Ruszkowo jest obszarem o częściowo zwartej zabudowie, położonym poza głównymi korytarzami krajowej i regionalnej infrastruktury technicznej. Przez miejscowość przebiega droga powiatowa 2204C relacji Radziki Duże – Wąpica – Trąbin - Ostrowite, zarządzana przez powiatowy Zarząd Dróg w Rypinie, a także drogi gminne:

- 120102 C Ruszkowo – granica Gminy – Plebanka,
- 120103 C Ruszkowo – skrzyżowanie z drogą powiatową nr 2204 C,
- 120105 C Ruszkowo – Długie,
- 120107 C Ruszkowo – Ruszkowo,
- 120108 C Długie I – Ruszkowo.

Drogi przebiegające przez wieś wymagają remontów i modernizacji. Gmina planuje kontynuować inwestycje w infrastrukturę drogową w latach 2016-2023, na które to lata zaplanowano remonty i przebudowy dróg, m.in. drogi powiatowej 2204C.

Stan sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie osiedla mieszkaniowego w miejscowości Ruszkowo wymaga przebudowy ze względu na stopień jej wyeksploatowania. Ze względu na fakt, że gospodarstwa rolne w zabudowie rozproszonej korzystają z zamkniętych przydomowych zbiorników (szamb), gmina planuje budowę przydomowych oczyszczalni ścieków. Brak natomiast sieci gazowej.

Chodniki wymagające remontu i brak ścieżek rowerowych umożliwiających mieszkańcom miejscowości bezpieczne poruszanie się. Na terenie wsi miejscowości znajdują się dwie nieczynne stacje kolei wąskotorowej (Ruszkowo I i Ruszkowo II).

Potrzeby zgłaszane w trakcie konsultacji społecznych

Podczas spotkania mieszkańcy Gminy mieli możliwość zgłaszania własnych pomysłów na działania konieczne na danym obszarze. W Ruszkowie mieszkańcy chcieliby wyposażyć świetlicę w sprzęt komputerowy oraz doposażyć ją na potrzeby kursów podnoszących lub zmieniających kwalifikacje dla dorosłych, z uwzględnieniem również młodzieży licealnej, a także na potrzeby Koła Gospodyń Wiejskich. W tej miejscowości warto też zainwestować w budowę boiska sportowego, ponieważ istnieje tam lokalna grupa sportowa, już dysponująca swoim sprzętem. Uznano, że należy również rozbudować ofertę rekreacyjną. Pojawił się pomysł wykorzystania kolejki wąskotorowej oraz budowy ciągu pieszo-rowerowego między Wapielskiem a Ruszkowem. Pojawił się też postulat przywrócenia ginących zawodów. Brak kanalizacji i dostępu do bieżącej wody w Ruszkowie, oraz brak połączeń komunikacji publicznej do większych miejscowości takich jak Rypin i Brodnica. Kładziono nacisk na organizację czasu i kursów dla dzieci, młodzieży oraz dla dorosłych. Dla najmłodszych zasugerowano organizację dodatkowych lekcji, np. z zakresu matematyki, języka angielskiego, obsługi komputera czy pozalekcyjne zajęcia artystyczne. W Ruszkowie przydałby się również plac zabaw przy świetlicy.

Podsumowanie

Miejscowość Ruszkowo, w której znajdowało się do 1992 r. Państwowe Gospodarstwo Rolne jest obszarem zdegradowanym w Gminie Wapielsk, gdyż na tym terenie kumuluje się wiele problemów natury społecznej, a także problemy o charakterze środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym.

Istotnym problemem wsi Ruszkowo jest utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia. W 2015 r. w Ruszkowie liczba bezrobotnych wynosiła 51 osób, co stanowi największą bezwzględną liczbę bezrobotnych w gminie. Niemal połowa bezrobotnych mieszkańców Ruszkowa to osoby długotrwale bezrobotne, a skala korzystania z pomocy społecznej na tym obszarze świadczy o występowaniu zjawiska niesamodzielności ekonomicznej. Ponadto jakość kształcenia na poziomie podstawowym odbiega na niekorzyść od poziomu województwa. Obszar ten boryka się również z innymi problemami takimi, jak: brak integracji i aktywności społecznej wśród większości mieszkańców, brak ciekawej oferty spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup wiekowych.

Równie ważnym problemem jest niezadowalająca jakość istniejącej infrastruktury technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Tyczy się to przede wszystkim dróg, ale odczuwalny jest również brak ścieżek pieszo-rowerowych, co przekłada się na brak bezpieczeństwa pieszych i trudność w dotarciu do większych ośrodków, zapewniających większe możliwości aktywizacji zawodowej. Na tym obszarze nie ma publicznie dostępnych żadnych obiektów sportowych, a z infrastruktury rekreacyjnej dostępny jest jedynie plac zabaw. Na terenie miejscowości znajduje się infrastruktura społeczno-kulturowa w postaci świetlicy wiejskiej, jednak obiekt ten wymaga modernizacji i doposażenia w sprzęt edukacyjny w celu rewitalizacji

5.2. Wapielsk

Wieża została wymieniona w dokumencie Kazimierza Wielkiego z 1367 roku wydanym dla rycerza Zbrosława z Wapielska. W 1497 roku król Jan I Olbracht skonfiskował część Wapielska i przekazał go Mikołajowi Radzikowskiemu herbu Ogończyk. W XVI wieku wieś była własnością m.in. Wapielskich, Nałęczów i Chalińskich, a w połowie XVIII w. przy wsi funkcjonowały dwa folwarki szlacheckie należące do Tarnowskich i Pleckich. Na początku XIX w. Wapielsk był podzielony pomiędzy Przeciszewskich i Cissowskich, które to części zostały wykupione przez Szymona Tabulskiego. W 1849 roku zadłużony majątek kupił Walenty Siemiątkowski herbu Jastrzębiec. Ostatnim przedwojennym właścicielem wsi był Jerzy Siemiątkowski, aktywny działacz społeczny i polityczny, który w 1928 r. gościł w Wapielsku Prezydenta RP Ignacego Mościckiego.

Wieś Wąpielsk, będąca siedzibą Urzędu Gminy, leży w centrum gminy na skrzyżowaniu dróg gminnych prowadzących z Golubia-Dobrzynia do Osiecka oraz Rypina. Od miasta powiatowego Rypina oddalone jest o 13 km.

Wieś Wapiclsk, zamieszkiwana w 2015 r. przez 774 osoby, jest największą miejscowością w gminie. Największy udział w ludności wsi mają osoby w wieku produkcyjnym – 64,5% mieszkańców. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym wynosi 19,0% i jest nieco niższy od wskaźnika dla gminy – 20,5%, natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 16,5% mieszkańców wobec 16,8% w gminie. Jednocześnie jednak jest to najwyższa bezwzględna liczba osób w wieku poprodukcyjnym w gminie (128 osób) przed miejscowościami: Długie (127 osób) i Radziki Duże (123). Duża liczba osób starszych na terenie miejscowości wiąże się z potrzebą zapewnienia tej grupie odpowiedniej oferty, np. w zakresie spędzania czasu wolnego. Odpowiedzią na tę potrzebę stało się utworzenie na terenie wsi filii Uniwersytetu Trzeciego Wieku w porozumieniu z Wyższą Szkołą Gospodarki w Bydgoszczy. Obecnie jedynym miejscem, gdzie mogą odbywać się zajęcia Uniwersytetu jest budynek Gminnego Ośrodka Kultury. Jednak stan budynku, w którym się znajduje i brak wyposażenia mocno ogranicza możliwość zapewnienia osobom starszym ciekawej oferty wykładów i zajęć.

Wykres 11. Struktura wiekowa ludności w Wąpielsku w 2015 r. (osoby)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wąpielsk.

Istotnym problemem wsi Wąpielsk jest utrzymująca się **wysoka liczba osób bezrobotnych**. W 2015 r. liczba bezrobotnych wynosiła 49 osób i była to druga co wielkości bezwzględna liczba bezrobotnych w gminie po Ruszkowie (51). Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym miejscowości wynosił 9,8% i kształtował się mniej korzystnie niż wskaźnik dla gminy – 9,6%. Uwagę zwraca jednak duży udział osób długotrwale bezrobotnych – 16 osób (32,7 % ogółu bezrobotnych). Duża liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale, powoduje nasilenie innych problemów społecznych.

Wykres 12. Liczba bezrobotnych w Wąpielsku w 2015 r.

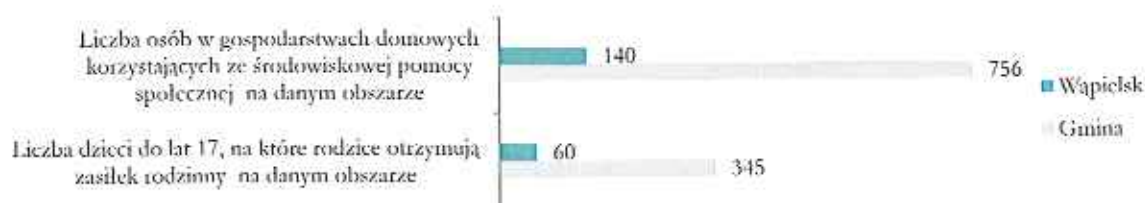

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Rypinie.

W 2015 r. w Wąpielsku ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało 140 osób, co stanowi **drugi co do wielkości wynik w gminie**. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem wynosił 18,1% , był wyższy niż wskaźnik dla gminy – 17,9%. Problem w skali gminy stanowi również bezwzględna liczba osób korzystających z pomocy społecznej, najwyższa w gminie (140 osób), przed miejscowościami Długie (122 osoby) i Radziki Duże (97 osób).

Bezwzględna liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny (60 dzieci), jest w Wąpielsku **najwyższa wśród miejscowości w gminie**. Również w tym przypadku udział liczby dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (40,8%) jest nieco wyższy niż średnia w gminie (40,8%), a jego nasilenie ilościowe wskazuje na potrzebę podjęcia działań rewitalizacyjnych.

Wykres 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w Wąpelsku w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wąpelsk.

Edukację podstawową we miejscowości Wąpelsk prowadzi, podobnie jak w przypadku Ruskowa, Szkoła Podstawowa w Wąpelsku, w której przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasisty za lata ostatnie 3 lata tj. 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 wynosił 55% i był niższy od średniej dla województwa – 62%. Dla podniesienia i utrzymania jakości edukacji potrzebna jest realizacja przedsięwzięć nastawionych na realizację zajęć pozaszkolnych rozwijających przede wszystkim kompetencje kluczowe na rynku pracy. Równie ważne jest zapewnienie ciekawej oferty spędzania czasu poza szkołą, poprzez organizację zajęć w świetlicy wiejskiej.

Tabela 21. Wyniki egzaminu szóstoklasisty w szkole rejonowej miejscowości Wąpelsk z lat 2013-2015

Szkoła	2013	2014	2015	Przeciętny wynik z 3 lat
SP Wąpelsk	48%	61%	57%	55%
Województwo kujawsko-pomorskie	59%	63%	64%	62%

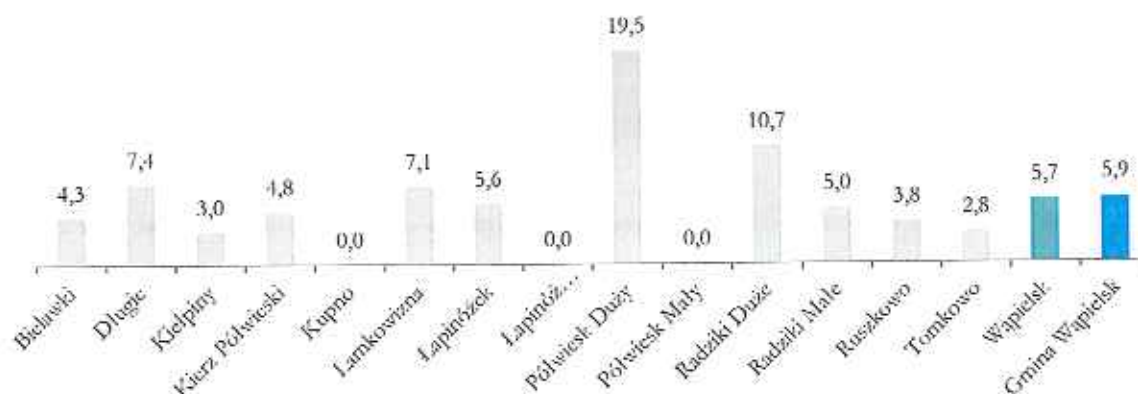
Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Urzędu Gminy Wąpelsk i OKF w Gdańsku.

Aktywność mieszkańców Wąpelska przejawia się głównie w uczestnictwie w dostępnych na terenie wsi formach działalności na rzecz społeczności, głównie w działaniach Gminnego Stowarzyszenia LZS oraz Ochotniczej Straży Pożarnej w Wąpelsku.

Sfera gospodarcza

Poziom przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł 5,7 i był nieco niższy od średniej dla gminy (5,9).

Wykres 14. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Wąpelsk

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Środowisko naturalne

Na terenie Wapielska brak form ochrony przyrody, w tym obszarów podlegających ochronie przyrodniczej czy użytków ekologicznych.

Problematyką w sferze środowiskowej na terenie miejscowości są:

- niska efektywność energetyczna budynków publicznych,
- niski poziom edukacji ekologicznej mieszkańców,
- brak Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych,
- korzystanie z przestarzałego systemu grzewczego,
- utylizacja odpadów w nieprzystosowanych do tego piecach.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

W Wapielsku znajduje się infrastruktura społeczno-kulturowa w postaci świetlicy wiejskiej i strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej (w jednym budynku), a także filii Biblioteki Publicznej w Wapielsku zs. w Radzikach Dużych, mieszczącej się w budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury w Wapielsku. Do podjęcia działań na rzecz aktywizacji społecznej (m.in. działań o charakterze doradczo-szkoleniowym, międzypokoleniowym, budujących więzi społeczne seniorów z dziećmi i młodzieżą czy kursów doszkalających dla osób bezrobotnych) może służyć budynek dawnego GOK, który **wymaga jednak rozbudowy i modernizacji oraz zakupu wyposażenia niezbędnego do prowadzenia zajęć.**

Zdjęcie 2. Budynek dawnego Gminnego Ośrodka Kultury w Wapielsku

Fot.: J. Wojciechowska

Na terenie miejscowości znajdują się trzy obiekty wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków:

- Grodzisko – zamek w Wapielsku,
- Zespół pałacowo parkowy w Wapielsku I,
- Linia kolejki wąskotorowej w Wapielsku II,

oraz Ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

- Poczta murowana w Wapielsku I,

- Szkoła murowana z zielenią i zabudową gospodarczą w Wąpielsku II.

Modernizacji, rozbudowy, remontu oraz zwiększenia efektywności energetycznej wymagają następujące budynki:

- budynek Szkoły Podstawowej w Wąpielsku – wymagający termomodernizacji wraz ze zmianą konstrukcji i pokrycia dachu,
- budynek Urzędu Gminy w Wąpielsku,
- budynek świetlicy wiejskiej i strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Wąpielsku w zakresie przebudowy, rozbudowy i termomodernizacji wraz niezbędną przebudową infrastruktury technicznej
- blok mieszkalny w Wąpielsku.

Na terenie miejscowości (oraz całej gminy) brak Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.

Przez miejscowość przebiegają drogi powiatowe, zarządzana przez powiatowy Zarząd Dróg w Rypinie:

- 2204C relacji Radziki Duże – Wąpielsk – Trąbin - Ostrowite,
- 2118C Szafarnia - Wąpielsk – Rypin,
- 2203C Wąpielsk – Wrzeszewo,

a także drogi gminne:

- 120101 C Wąpielsk – Dunaj,
- 120109 C Skrzyżowanie z drogą powiatową nr 2118 C – Wąpielsk,
- 120118 C Kielpiny – Wąpielsk,
- 120119 C Wąpielsk – Wąpielsk,
- 120120 C Wąpielsk – skrzyżowanie z drogą gminną nr 120118 C
- 120122 C Radziki Duże – Bielawki – Wąpielsk

Drogi przebiegające przez wieś wymagają remontów i modernizacji. Najpilniejszej interwencji wymaga droga powiatowa nr 2118C na odcinku Wąpielsk – Półwiesiek Mały oraz droga gminna nr 120122C Radziki Duże – Bielawki – Wąpielsk, których przebudowy są realizowane.

Potrzeby zgłaszane w trakcie konsultacji społecznych

Podczas spotkania mieszkańcy Gminy mieli możliwość zgłaszania własnych pomysłów na działania konieczne na danym obszarze. W Wąpielsku zaproponowano zatrudnienie animatora kultury, który mógłby nadzorować działanie domu kultury. Interesariusze wskazali, że warto skupić się na działaniach skierowanych na młodzież (bilard, reaktywacja lokalnego zespołu muzycznego, dodatkowe zajęcia), by rozwiązać w ten sposób problem przestępczości. Dla osób starszych wspomniano o kursach kulinarnych czy kursach komputerowych dla dorosłych i seniorów. Mieszkańcy zasugerowali też rozwiązania dla problemu bezrobocia. Do najważniejszych potrzeb należy organizacja kursów podnoszących lub zmieniających kwalifikacje dla dorosłych, ale z uwzględnieniem również młodzieży licealnej. Postulowano również odnowienie infrastruktury domu kultury (termomodernizacja, ogrzewanie oraz zaplecze) oraz wymianę dachu w Szkole Podstawowej oraz zakup nowoczesnego wyposażenia do sali komputerowej. Pojawił się pomysł wykorzystania kolejki wąskotorowej oraz budowy ciągu pieszo-rowerowego między Wąpielskiem a Ruskowem. Pojawił się też postulat przywrócenia ginących zawodów. Inne istotne problemy, które zauważyli mieszkańcy to brak przedszkola w Wąpielsku oraz brak połączeń komunikacji publicznej do większych miejscowości takich jak Rypin i Brodnica.

Podsumowanie

Na terenie miejscowości Wapielsk kumuluje się wiele problemów natury społecznej, a także problemy o charakterze środowiskowym, przestrzenno-funkcyjnym i technicznym. Jednocześnie jest to największa pod względem liczby mieszkańców miejscowość w Gminie.

Wskaźniki demograficzne są stosunkowo korzystne, jednak Wapielsk jest miejscowością z trzecią co wielkości w gminie bezwzględna liczba osób w wieku poprodukcyjnym i jedną z spośród tych trzech miejscowości, w której istnieje obiekt możliwy do adaptacji m.in. na cele aktywizacji seniorów.

Istotnym problemem wsi Wapielsk jest utrzymująca się wysoka liczba osób bezrobotnych. W 2015 r. liczba bezrobotnych wynosiła 45 osób i była to druga co wielkości bezwzględna liczba bezrobotnych w gminie po Ruszkowie (51). Wiele mieszkańców Wapielska to osoby zarejestrowane jako długotrwale bezrobotne (trzecia najwyższa bezwzględna liczba bezrobotnych długotrwale w gminie). W 2015 r. w Wapielsku ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało 119 osób, co stanowi drugi co do wielkości wynik w gminie, co świadczy o występowaniu zjawiska niesamodzielności ekonomicznej.

Jakość kształcenia na poziomie podstawowym w latach 2013-2015 w Wapielsku odbiegała na niekorzyść od poziomu województwa. Obszar ten boryka się również z innymi problemami takimi, jak: niewystarczające wsparcie dla seniorów, brak integracji i aktywności wśród mieszkańców, brak ciekawej oferty spędzania czasu wolnego dla wszystkich grup wiekowych.

Na obszarze rewitalizacji znajdują się budynki publiczne oraz mieszkaniowe, charakteryzujące się niską efektywnością energetyczną. Wapielsk jako najludniejsza w Gminie miejscowość jest też największym emitentem ścieków, podczas gdy na tym do odprowadzania ścieków wykorzystywane są przede wszystkim zbiorniki wybieralne.

Stan obiektu, mogącego służyć na cele społeczne (budynek dawnego Gminnego Domu Kultury) jest niezadowalający. Pomieszczenia wymagają rozbudowy i modernizacji, a także doposażenia. Jakość istniejącej infrastruktury technicznej jest niezadowalająca. Budynki użyteczności publicznej i mieszkalne wymagają modernizacji energetycznej. Brakuje też ścieżek pieszo-rowerowych, co przekłada się na brak bezpieczeństwa pieszych (dotyczy to zwłaszcza dróg powiatowych przebiegających przez miejscowość).

Rozdział 6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Dla jak najlepszego przygotowania procesu rewitalizacji, odpowiadającego potrzebom interesariuszy rewitalizacji, pierwszym krokiem było przeprowadzenie pełnej diagnozy problemów z jakimi spotykają się oni w gminie Wąpielsk.

Ważne przy określaniu wizji było poznanie oczekiwań społeczeństwa wobec zamierzonej rewitalizacji – dotyczy to zarówno mieszkańców i innych interesariuszy obszaru rewitalizacji, jak i wszystkich, na których będą mieć wpływ podjęte działania rewitalizacyjne. Przeprowadzone badanie ankietowe oraz spotkania konsultacyjne, w trakcie których wszyscy zainteresowani mieli możliwość zgłaszania własnych potrzeb, wizji zmian oraz pomysłów na działania konieczne na danym obszarze, pozwoliły na sprecyzowanie wizji kierunków działań.

Na tej podstawie zdefiniowana została wizja zmiany (odnowy) obszaru wymagającego rewitalizacji, czyli miejscowości Ruszkowo i Wąpielsk. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego obejmuje okres do 2023 r. i odnosi się do wszystkich sfer, w których zdiagnozowano problemy.

Na etapie programowania sformulowano następującą wizję obszaru rewitalizacji:

Dzięki zrealizowaniu do 2023 r. zaplanowanych w programie rewitalizacji zadań w miejscowościach Ruszkowo i Wąpielsk jakość życia ulegnie znacznej poprawie.

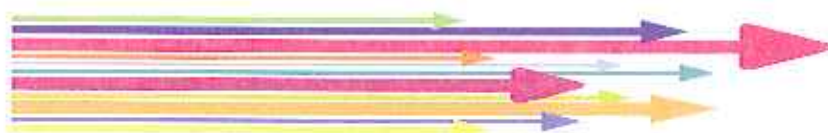
Obecnie występujące problemy społeczne zostaną złagodzone dzięki licznym działaniom realizowanym w ramach projektów, takich jak aktywizacja społeczna i zawodowa, programy socjoterapeutyczne, zajęcia edukacyjne, działania animacyjne prowadzone przez animatorów aktywności kulturalnej i sportowej itd.

Dzięki aktywizacji zmniejszy się poziom bezrobocia na obszarze rewitalizowanym, co da efekt w postaci zwiększenia samodzielności ekonomicznej mieszkańców, a tym samym ograniczy poziom korzystania ze świadczeń pomocy społecznej i pozwoli na wzrost ogólnego dobrobytu społeczności Ruszkowa i Wąpielska.

Za sprawą podjętych działań również szanse edukacyjne dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji ulegną poprawie, co będzie miało wpływ na ich przyszłe zwiększone szanse na kolejnych poziomach edukacji, a następnie na rynku pracy.

Dzięki zmodernizowaniu i doposażeniu świetlicy wiejskiej w Ruszkowie oraz rozbudowie, modernizacji i doposażeniu budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury, a także zagospodarowaniu ich otoczenia, mieszkańcy uzyskają miejsca sprzyjające zwiększaniu integracji i aktywności oraz wszechstronnemu rozwojowi społeczności lokalnych.

Realizacja działań uzupełniających, także tych realizowanych poza obszarem rewitalizacji, zwiększy atrakcyjność inwestycyjną i osadniczą miejscowości, poprawiając dostępność komunikacyjną, jakość środowiska oraz wpłynie pozytywnie na podniesienie standardu życia na zrewitalizowanych obszarach.

Wizję pozwolą zrealizować wskazane w *Rozdziale 7* cele i kierunki działań.

Rozdział 7. Cele rewitalizacji i kierunki działań

W odpowiedzi na problemy zidentyfikowane na etapie diagnozy i konsultacji społecznych wyznaczono odpowiadające im cele rewitalizacji odnoszące się przede wszystkim do sfery społecznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej. Poniżej sformułowane cele są pochodną wizji określającej stan końcowy procesu rewitalizacji w roku 2023 i są ukierunkowane na osiągnięcie efektów procesów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim. Każdy cel został opisany przy pomocy skwantyfikowanych wskaźników z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi. Do każdego z celów rewitalizacji przypisano konkretne kierunki działań. Stanowią one zestawienie najważniejszych grup działań pozwalających na osiągnięcie założonych celów.

Schemat 5. Cele rewitalizacji, kierunki działań i przedsięwzięcia

Problem na podstawie, którego wyznaczono obszary zdegradowane	Cel	Kierunki działań	Przedsięwzięcie	
Duża liczba osób bezrobotnych i niski poziom aktywności gospodarczej	1. Zmniejszenie na obszarze rewitalizacji do 2023 r. problemów społecznych związanych z uzależnieniem od pomocy społecznej, bezrobociem i niską jakością edukacji	1.1. Działania na rzecz zwiększenia aktywności społeczno zawodowej, samodzielności ekonomicznej i kompetencji edukacyjnych dzieci i młodzieży	1.1.1. Organizacja i animacja zajęć skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	
Niesamodzielność ekonomiczna ludności przejawiająca się dużą liczbą osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej				
Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym jest niższa niż średnio w województwie kujawsko pomorskim				
Niski poziom przedsiębiorczości				
Niedostosowanie budynków infrastruktury społecznej i ich wyposażenia do potrzeb aktywizacji mieszkańców	2. Zwiększenie na obszarze rewitalizacji do 2023 r. jakości życia mieszkańców poprzez poprawę stanu infrastruktury społecznej i technicznej oraz środowiska naturalnego	2.1. Zapewnienie dostępu do dobrej jakości infrastruktury społecznej i terenów publicznych	2.1.1. Modernizacja obiektów infrastruktury społecznej oraz zagospodarowanie terenów publicznych	
Niezagospodarowane przestrzenie publiczne		2.2. Poprawa jakości infrastruktury drogowej	2.2.1 Przebudowa dróg ⁺	
Zły stan infrastruktury technicznej: drogowej		2.3. Działania na rzecz poprawy stanu środowiska i jakości życia mieszkańców		2.3.1. Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej ⁺
Niska jakość życia mieszkańców wynikająca m.in. z wysokiej emisji, braku infrastruktury kanalizacyjnej i segregacji śmieci, złego stanu infrastruktury wodociągowej				2.3.2. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodno kanalizacyjnej ⁺
			2.3.3. Poprawa stanu środowiska naturalnego ⁺	

[†]działania uzupełniające

Źródło: Opracowanie własne

Powyższy cel został opisany skwantyfikowanymi wskaźnikami, z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi planowanymi do osiągnięcia w 2023 r. Planowane wartości poszczególnych wskaźników do osiągnięcia przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Wskaźniki dla celu rewitalizacji

Nazwa wskaźnika	Rok bazowy	Rok docelowy
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - osoby	0	160
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w kursach zawodowych - osoby	0	15
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – osoby	0	9
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - osoby	0	5
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - osoby	0	160
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - szt.	0	2
Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów - osoby	0	1226

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział 8. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Dla zapewnienia osiągnięcia wyznaczonych celów oraz wyprzedzenia obszarów rewitalizowanych ze stanu kryzysowego, a także zrealizowania wytyczonych kierunków działań niezbędne jest wskazanie głównych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Na przedsięwzięcie rewitalizacyjne składa się projekt lub grupa projektów i innych działań w szczególności o charakterze społecznym, gospodarczym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, naukowym, zdrowotnym lub kulturalnym, wynikających z programu rewitalizacji i logicznie powiązanych z treścią oraz celami programu.

W poniższej tabeli wskazano kluczowe dla procesu rewitalizacji przedsięwzięcia oraz projekty rewitalizacyjne nastawione na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów. Natomiast kolejna tabela zawiera zbiór opisów tzw. uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których realizacja również pośrednio przyczyni się do osiągnięcia założonych efektów rewitalizacji.

Tabela 23. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Opis projektu				Sposób oceny i zmierników rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	
CEL REWITALIZACJI: 1. Zmniejszenie na obszarze rewitalizacji do 2023 r. problemów społecznych związanych z uzależnieniem od pomocy społecznej, bezrobociem i niską jakością edukacji								
Kierunek działań: 1.1. Działania na rzecz zwiększenia aktywności społeczno-zawodowej, samodzielności ekonomicznej i kompetencji edukacyjnych dzieci i młodzieży								
1.1.1.	Organizacja i animacja zajęć skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i	1. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych w Ruskowie Etap I	S	Gmina Wąpielsk	W ramach projektu Gmina planuje szereg działań miedzy innymi skierowanych do lokalnej społeczności, których realizacja ma na celu podniesienie aktywności społecznej i zawodowej, wyrównanie szans	Ruskowo	60 000,00	Produkt: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 30 osób - Listy obecności uczestników zajęć - kopia umowy o pracę lub

¹¹ 1 – Ruskowo, 2 – Wąpłask.

¹² S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T – techniczny.

Obszar	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Opis projektu				Sposób oceny i zmierzania rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	
			Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)		Prognozowane rezultaty
wykluczeniem społecznym				edukacyjnych dzieci i młodzieży, a także większe zintegrowanie i zaangażowanie mieszkańców. Szczególny nacisk planuje się położyć na realizację działań o charakterze międzypokoleniowym, budujących więzi społeczne seniorów z dziećmi i młodzieżą. Planowane działania będą obejmowały: • organizowanie zajęć dla uczniów zdolnych zgodnie z ich zainteresowaniami i predyspozycjami, • organizację zajęć dla uczniów z rodzin dysfunkcyjnych, polegających m.in. na terapii i uspołecznianiu, • organizację zajęć rozwijających zainteresowania przedmiotowe, • edukacja poprzez spotkania z osobami, które odniosły sukces zawodowy, • zajęcia aktywizacyjno-			Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 2 osoby - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 1 osoba Rezultat bezpośredni: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 30 osób	zaświadczenie z zakładu pracy o zatrudnieniu lub zaświadczenie potwierdzające prowadzenie działalności gospodarczej przez co najmniej 3 miesiące lub dowód opłacania należnych świadczeń na ubezpieczenie społeczne przez co najmniej 3 miesiące prowadzenia działalności gospodarczej

Obszar	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis projektu					Sposób oceny i zmierzania rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	
					edukacyjne, • treningi podnoszenia kompetencji społecznych, • doradztwo zawodowe, • poradnictwo specjalistyczne, • kursy, staże i praktyki.				
1.1.1. Organizacja i animacja zajęć skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym		2. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych w Ruskowie Etap II	S	Gmina Wąpielsk	W ramach projektu Gmina planuje szereg działań miękkich skierowanych do lokalnej społeczności, których realizacja ma na celu podniesienie aktywności społecznej i zawodowej, wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, a także większe zintegrowanie i zaangażowanie mieszkańców. Szczególny nacisk planuje się położyć na realizację działań o charakterze międzypokoleniowym, budujących więzi społeczne seniorów z dziećmi i młodzieżą. Planowane działania będą obejmowały: • organizowanie zajęć dla uczniów zdolnych zgodnie z	Ruskowo	60 000,00	Produkt: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 30 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 1 osoby - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 1 osoba	- Listy obecności uczestników zajęć - kopia umowy o pracę lub zaświadczenie z zakładu pracy o zatrudnieniu lub zaświadczenie potwierdzające prowadzenie działalności gospodarczej przez co najmniej 3 miesiące lub

Obszar	Przedsięwzięcie	Typ projektu	Opis projektu				Sposób oceny i zmiernienia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
			Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty
				ich zainteresowaniami i predyspozycjami, • organizację zajęć dla uczniów z rodzin dysfunkcyjnych, polegających m.in. na terapii i uspołecznianiu, • organizację zajęć rozwijających zainteresowania przedmiotowe, • edukacja poprzez spotkania z osobami, które odniosły sukces zawodowy, • zajęcia aktywizacyjno-edukacyjne, • treningi podnoszenia kompetencji społecznych, • doradztwo zawodowe, • poradnictwo specjalistyczne, • kursy, staże i praktyki. W ramach projektu Gmina planuje szereg działań miękkich skierowanych do lokalnej społeczności, których realizacja ma na celu podniesienie aktywności oraz zintegrowanie mieszkańców. Szczególny nacisk planuje się położyć na			Rezultat bezpośredni: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 30 osób dowód opłacania należnych świadczeń na ubezpieczeniu społecznym przez co najmniej 3 miesiące prowadzenia działalności gospodarczej
2	3. Aktywizacja społeczna i integracja międzypokoleniowa szansą na rozwój Wąpielsk	S	Gmina Wąpielsk	W ramach projektu Gmina planuje szereg działań miękkich skierowanych do lokalnej społeczności, których realizacja ma na celu podniesienie aktywności oraz zintegrowanie mieszkańców. Szczególny nacisk planuje się położyć na	Wąpielsk	87 000,00	Produkt: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób - Liczba osób - Listy obecności uczestników zajęć - kopia umowy o pracę lub zaświadczeni

Obszar	Przedsięwzięcie	Typ projektu ²	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Opis projektu			Sposób oceny ¹ zmiennych rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognostyczne rezultaty	
				realizację działań o charakterze doradczo-szkoleniowym, międzypokoleniowym, budujących więzi społeczne seniorów z dziećmi i młodzieżą. Wszystkie planowane projekty skupione zostaną wokół dwóch głównych osi: działań edukacyjnych oraz działań dotyczących aktywności społecznej realizowane będą pod kierunkiem fachowców (animatorek kultury, animator sportu). Działania skierowane będą do wszystkich grup wiekowych: – dla najmłodszych planuje się realizację programu zajęć popołudniowych pozaszkolnych, polegających na nauce poprzez zabawę np. zajęcia plastyczne, zajęcia rytmiczne i ruchowe, zajęcia językowe, warsztaty o tematyce dostosowanej do kulturowania lokalnej kultury i tradycji (min. przygotowywanie ozdób			zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w kursach zawodowych – 7 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 3 osoby - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 1 osoba - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 50 osób	e z zakładu pracy o zatrudnieniu lub zaświadczenie potwierdzające prowadzenie działalności gospodarczej przez co najmniej 3 miesiące lub dowód oplatania należnych świadczeń na ubezpieczenie społeczne przez co najmniej 3 miesiące prowadzenia działalności gospodarczej

Obszar	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Opis projektu					Sposób oceny i zmierzania rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	
					choinkowych, dekorowanie stołów wielkanocnych, plectenie wieńców dożynkowych itp.), w tym z aktywnym udziałem seniorów, którzy przekazują swoją wiedzę i doświadczenie oraz opowiedzą, jak dbano o tradycję w czasach ich młodości – dla dzieci i młodzieży szkolnej planuje się realizację zajęć pozalekcyjnych w Gminnym Ośrodku Kultury – zamierzaniem tego jest zapewnienie dzieciom możliwości skorzystania z tego typu zajęć w miejscu zamieszkania, bez konieczności dojazdu do szkoły w godzinach popołudniowych. Rodzaj zajęć zostanie dostosowany do potrzeb tej grupy wiekowej, w głównej mierze działania zostaną skupione na rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów (m.in. warsztaty ceramiczne, rękodzielnicze, fotograficzne, plastyczne, teatralne, taneczne)				

Obszar	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²	Opis projektu					Sposób oceny i zmierzania rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	
					– oferta skierowana do dorosłych osób w wieku produkcyjnym ma na celu przede wszystkim podniesienie poziomu ich życia kulturalnego, aktywizację społeczno-zawodową osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, podczytywanie u osób w trudnej sytuacji życiowej poczucia własnej wartości i zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Dla osób bezrobotnych organizowane będą kursy doszkalające, będące odpowiedzią na zapotrzebowanie zgłaszane przez potencjalnych pracodawców. Planowana jest m. in. organizacja kursów prawa jazdy kategorii C, obsługi wózków widłowych, kursów kulinarnych czy florystycznych. - Oferta skierowana do seniorów obejmie zarówno działania szkoleniowe (w tym zajęcia Uniwersytetu Trzeciego Wiek), kulturalne, jak i zajęcia				

Obszar	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ²	Opis projektu				Sposób oceny i zmierzania rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)		Prognozowane rezultaty
2		3. Aktywizacja społeczna i integracja międzypokoleniowa szansą na rozwój Wapielski etap II	S	Gmina Wapielski	rehabilitacyjne. Planuje się m. in. organizację klubu seniora, zajęcia międzypokoleniowe polegające na nauce obsługi komputera seniorów przez młodzież, pomoc zdrowotną dla osób starszych poprzez spotkania z dietetykiem, zajęcia w zakresie rehabilitacji ogólno-zdrowotnej, zajęcia psycho-ruchowe, wyjazdy kulturalne i turystyczne W ramach projektu Gmina planuje szereg działań miękkich skierowanych do lokalnej społeczności, których realizacja ma na celu podniesienie aktywności oraz zintegrowanie mieszkańców. Szczególny nacisk planuje się położyć na realizację działań o charakterze doradczym-szkoleniowym, międzypokoleniowym, budujących więzi społeczne seniorów z dziećmi i młodzieżą. Wszystkie planowane projekty skupione zostaną wokół dwóch głównych osi: działań	Wapielski	87 000,00	Produkt: - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym biorących udział w kursach zawodowych – 8 osób - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	- Listy obecności uczestników zajęć - kopia umowy o pracę lub zaświadczenie z zakładu pracy o zatrudnieniu lub zaświadczenie - potwierdzenie prowadzenie

Obszar	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹⁾	Podmiot realizujący projekt	Opis projektu				Sposób oceny i zmniejszenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
					Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	
					edukacyjnych oraz działań dotyczących aktywności społecznej realizowane będą pod kierunkiem fachowców (animatorek kultury, animator sportu). Działania skierowane będą do wszystkich grup wiekowych: - dla najmłodszych planuje się realizację programu zajęć popołudniowych pozaszkolnych, polegających na nauce poprzez zabawę np. zajęcia plastyczne, zajęcia rytmiczne i ruchowe, zajęcia językowe, warsztaty o tematyce dostosowanej do kultywowania lokalnej kultury i tradycji (m.in. przygotowywanie ozdób choinkowych, dekorowanie stołów wielkanocnych, plectenie wienieców dożynkowych itp.), w tym z aktywnym udziałem seniorów, którzy przekażą swoją wiedzę i doświadczenie oraz opowiedzą, jak dbano o tradycję w czasach ich młodości			poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 3 osoby - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 2 osoby - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 50 osób	działalności gospodarczej przez co najmniej 3 miesiące lub dowód opłacania należnych świadczeń na ubezpieczenie społeczne przez co najmniej 3 miesiące prowadzenia działalności gospodarczej

Obszar	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Opis projektu					Sposób oceny i mierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Localizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	
					– dla dzieci i młodzieży szkolnej planuje się realizację zajęć pozalekcyjnych w Gminnym Ośrodku Kultury – zamierzeniem tego jest zapewnienie dzieciom możliwości skorzystania z tego typu zajęć w miejscu zamieszkania, bez konieczności dojazdu do szkoły w godzinach popołudniowych. Rodzaj zajęć zostanie dostosowany do potrzeb tej grupy wiekowej, w głównej mierze działania zostaną skupione na rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów (m.in. warsztaty ceramiczne, rękodzielnicze, fotograficzne, plastyczne, teatralne, taneczne) – oferta skierowana do dorosłych osób w wieku produkcyjnym ma na celu przede wszystkim podniesienie poziomu ich życia kulturalnego, aktywizację społeczno-zawodową osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, podtrzymywanie u				

Obszar	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis projektu					Sposób oceny i zmierzania rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	
					osób w trudnej sytuacji życiowej poczucia własnej wartości i zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Dla osób bezrobotnych organizowane będą kursy doszkalające, będące odpowiedzią na zapotrzebowanie zgłaszane przez potencjalnych pracodawców. Planowana jest m. in. organizacja kursów prawa jazdy kategorii C, obsługi wózków wadlowych, kursów kulinarnych czy florystycznych. - Oferta skierowana do seniorów obejmie zarówno działania szkoleniowe (w tym zajęcia Uniwersytetu Trzeciego Wieku), kulturalne, jak i zajęcia rehabilitacyjne. Planuje się m. in. organizację klubu seniora, zajęcia międzypokoleniowe polegające na nauce obsługi komputera seniorów przez młodzież, pomoc okoliczną młodzież, pomoc zdrowotną dla osób starszych poprzez spotkania z dietetykiem, zajęcia w zakresie				

Opis projektu								
Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	
			rehabilitacji ogólnozdrowotnej, zajęcia psycho-ruchowe, wyjazdy kulturalne i turystyczne					
Kierunek działań: 2.1. Zapewnienie dostępu do dobrej jakości infrastruktury społecznej i terenów publicznych								
2.1.1. Modernizacja obiektów infrastruktury społecznej oraz zagospodarowanie terenów publicznych		Gmina Wąpielsk	Realizacja projektu będzie polegała na: - przeprowadzeniu prac modernizacyjnych (m.in. malowanie ścian/elektroinstalacji, wymianę instalacji, remont pomieszczeń wewnętrznych), dostosowywujących budynek do prowadzenia w nim zajęć skierowanych do wszystkich grup wiekowych, - doposażeniu świetlicy w sprzęt edukacyjny, w celu rewitalizacji społecznej (organizacja szkoleń i spotkań integracyjno - rekreacyjnych), - Zagospodarowanie terenów zielonych przy świetlicy wiejskiej poprzez umieszczenie altany, ławek, koszy na śmieci, nasadzenie roślin, urwowanie terenu, wymianę ogrodzenia,	Ruszkowo (nr dz. 21/32, 21/44)	102 000,00	- Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 451 osób - Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach – 1 szt. (świetlica i boisko)	- Protokół odbioru końcowego - Zaświadczenie o liczbie osób zameldowanych w miejscowości Ruszkowo wydane przez USC w Wąpielsku	

Obszar	Przedsięwzięcie	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis projektu					Sposób oceny i zmierzania rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
				Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	
					nasadzenie krzewów.				
					Realizacja projektu będzie polegała na:				
					rozbudowie i remoncie istniejącego budynku Gminnego Ośrodka Kultury wraz z dociepleniem stropodachu i ścian zewnętrznych oraz wymianą stolarki drzwiowej				
					przeprowadzeniu prac modernizacyjnych (m.in. wymiana podłogi i malowanie), dostosowujących budynek do prowadzenia w nim zajęć skierowanych do wszystkich grup wiekowych	Wąpielsk, dz. nr 17/1	585 870,00	- Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – 775 osób - Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach – 1 szt.	- Protokół odbioru końcowego - Zaświadczenie o liczbie osób zameldowanych w miejscowości Wąpielsk wydane przez USC w Wąpielsku
2	2.1.1. Modernizacja obiektów infrastruktury społecznej oraz zagospodarowanie terenów publicznych	4. Rozbudowa i modernizacja budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury w Wąpielsku	PF/T		zakupie wyposażenia niezbędnego do prowadzenia zajęć z dziećmi, młodzieżą, dorosłymi i seniorami (m.in. ekran, rzutnik, laptop, telewizor,				

Obszar realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹²	Opis projektu				Sposób oceny i zmiernienia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
			Podmiot realizujący projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	
				komputery do nauki, książki, regaly, krzesła, stoły itp.)			
				zagospodarowaniu terenu wokół budynku tj. nasadzenie drzew i krzewów, klomby, ławeczki i ciągi komunikacyjne			

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłaszanych przez projektodawców.

Tabela 24. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹³		Lp.	Typ przedsięwzięcia ¹⁴	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
CEL REWITALIZACJI: 2. Zwiększenie na obszarze rewitalizacji do 2023 r. jakości życia mieszkańców poprzez poprawę stanu infrastruktury społecznej i technicznej oraz środowiska naturalnego				
Kierunek działań: 2.1. Zapewnienie dostępu do dobrej jakości infrastruktury społecznej i terenów publicznych				
1.2	1.	PF	Budowa placów zabaw w Gminie Wapielsk (Ruszkowo działki 21/32 oraz 21/44, Wapielsk działka 17/1, Radziki Duże 606/1)	
			Szacowana wartość: 50 000,00 zł	

¹² 1 – Ruszkowo, 2 – Wapielsk.

¹⁴ S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcyjny, T – techniczny

Kierunek działań: 2.3.1. Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej		
2	2.	Termomodernizacja budynków których właścicielem jest gmina Wąpielsk – II etap: • Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Półwiesku Małym wraz z montażem instalacji C. O. oraz przebudowa i zmiana sposobu użytkowania części pomieszczeń budynku gospodarczego na kotłownię C. O. i skład opału, a także budowa ciepłociągu i przyłączy wod. – kan. do budynku kotłowni wraz z budową zbiornika wybieralnego. • Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Wąpielsku. • Przebudowa, rozbudowa i termomodernizacja budynku świetlicy wiejskiej i strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Wąpielsku wraz z niezbędną przebudową infrastruktury technicznej; • Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Wąpielsku wraz ze zmianą konstrukcji i pokrycia dachu; • Termomodernizacja, przebudowa i rozbudowa budynku Świetlicy Wiejskiej w Półwiesku Małym oraz zmiana sposobu użytkowania lokalu mieszkalnego na pomieszczenia świetlicy, a także budowa zbiornika wybieralnego. Całkowita wartość projektu: 3 435 820,11 zł Wartość dofinansowania: 1 771 205,48 zł Etap realizacji: Złożony wniosek o dofinansowanie.
2	3.	Termomodernizacja bloku w Wąpielsku. Całkowita wartość projektu: 458 402,19 zł Wartość dofinansowania: Pożyczka z WFOŚiGW w wysokości 366 960,00 z możliwością umorzenia ostatnich 30%. Etap realizacji: Opracowana dokumentacja techniczna. Ogłoszone przetargi na wykonanie.
Kierunek działań: 2.2.1 Przebudowa dróg		
2	4.	Przebudowa drogi gminnej nr 120122C Radziki Duże - Bielawki – Wąpielsk na odc. od km 0+240 do km 3+358 wraz z przebudową skrzyżowania z drogą powiatową nr 2204 C Radziki Duże – Wąpielsk – Trąbin – Ostrowite. Partner: Zarząd Powiatu Rypńskiego Całkowita wartość projektu: 1 188 070,00 zł Wartość dofinansowania: Dofinansowanie z budżetu Powiatu Rypńskiego w wysokości 304 742,85 zł. Dofinansowanie z budżetu państwa 594 035,00 zł Etap realizacji: Droga w trakcie przebudowy.
2	5.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2118C Szafarnia – Wąpielsk – Długie – Rypin od km 6+598 do km 11+550 (odc. Wąpielsk – Półwiesk Mały) Zarząd Powiatu Rypńskiego, Partner: Gmina Wąpielsk Całkowita wartość projektu: 2 919 046,29 zł Wartość dofinansowania: Dofinansowanie ze środków budżetu Gminy Wąpielsk w wysokości 744 356,81 zł Etap realizacji: Droga w trakcie przebudowy.

Kierunek działań: 2.3.2. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej		
1.2	6.	PF
Oczyszczalnie przydomowe i budowa sieci wodociągowej Gmina Wąpielsk Całkowita wartość projektu: 1 050 000,00 Wartość dofinansowania: 700 000,00 Etap realizacji: W roku 2017 zostanie złożony wniosek o dofinansowanie		
Kierunek działań: 2.3.3. Poprawa stanu środowiska naturalnego		
1.2	7.	Ś
Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych Gmina Wąpielsk Całkowita wartość projektu: 30 000,00 zł Wartość dofinansowania: do 24 000,00 zł (80% kosztów kwalifikowanych) Etap realizacji: Wniosek zostanie przygotowany w chwili ogłoszenia zasad konkursu o dofinansowanie		
2	8.	Ś
Budowa 10 sztuk lamp hybrydowych Gmina Wąpielsk Całkowita wartość projektu: 100 000,00 zł Wartość dofinansowania: Pożyczka z WFOŚiGW z możliwością umorzenia ostatecznie 25 – 30% Etap realizacji: Realizacja w 2017 roku.		

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych przez projektantów.

Rozdział 9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Podczas programowania procesu rewitalizacji nadrzędną zasadą jaką kierowano się przy wyborze projektów rewitalizacyjnych było zapewnienie ich komplementarności w różnych wymiarach, przede wszystkim przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym oraz komplementarnością źródeł finansowania.

Koncepcja projektów zintegrowanych

Zastosowano również tzw. formułę projektów zintegrowanych, która polega na tym, że w przypadku realizacji projektów infrastrukturalnych są one jedynie niezbędną bazą umożliwiającą realizację projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, ukierunkowanych na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych występujących na obszarze wskazanym do rewitalizacji (miejscowości Ruszkowo i Wąpielsk). Przy czym **projekty infrastrukturalne pełnią jedynie funkcję uzupełniającą dla projektów społecznych, a ich realizacja jest niezbędna dla prowadzenia działań społecznych.** Ponadto projekty rewitalizacyjne będą komplementarne z działaniami społecznymi i kulturowymi realizowanymi cyklicznie przez Gminę Wąpielsk oraz np. przez Koła Gospodyń Wiejskich, co pozytywnie wpłynie na zasięg i moc oddziaływania przedsięwzięć planowanych w ramach rewitalizacji.

Zarówno w Ruszkowie, jak i w Wąpielsku jedynymi obiektami, w których mogą być prowadzone działania z zakresu integracji o charakterze środowiskowym i animacji lokalnej społeczności oraz aktywizacji społeczno-zawodowej są wskazane w rozdziale 8 obiekty: świetlica wiejska w Ruszkowie i budynek dawnego Gminnego Domu Kultury w Wąpielsku. Niestety obecny stan obydwu budynków, w których znajdują się świetlice jest niezadowolający – wymagają one modernizacji i doposażenia. **W obecnej chwili stan tych obiektów i braki w wyposażeniu oraz infrastrukturze towarzyszącej sprawiają, że realizowanie tam planowanych działań z zakresu rewitalizacji społecznej w planowanej skali jest wykluczone.** Szczegółowo problemy każdego z budynków opisano w *Rozdziale 5. Diagnoza obszaru rewitalizacji*. Również tereny publiczne (m. in. przy budynkach) wymagają zagospodarowania i nadania im nowych funkcji, stworzenia miejsc do rekreacji. Dlatego pierwszym krokiem jaki należy podjąć w ramach rewitalizacji jest realizacja przedsięwzięć infrastrukturalnych dotyczących modernizacji, rozbudowy i doposażenia budynków w Ruszkowie i Wąpielsku oraz stworzenia infrastruktury rekreacyjnej, a w kolejnym kroku w tych odnowionych budynkach prowadzone będą zaplanowane przedsięwzięcia społeczne. Poniższy schemat przedstawia koncepcję zintegrowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tabela 25. Realizacja koncepcji projektów zintegrowanych w odniesieniu do poszczególnych projektów

Projekt zintegrowany		Sposób powiązania
Projekt społeczny	Zintegrowany projekt infrastrukturalny	
1. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych w Ruszkowie Etap I	5. Modernizacja budynku oraz doposażenie świetlicy wiejskiej w Ruszkowie wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego do świetlicy	- W ramach projektu 1 i 2 planuje się szereg działań miękkich skierowanych do lokalnej społeczności, których realizacja ma na celu podniesienie aktywności społecznej i zawodowej, wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, a także większe zintegrowanie i zaangażowanie mieszkańców. - W ramach projektu 5 planuje się przygotowanie budynku na cele realizacji przedsięwzięć społecznych poprzez przeprowadzenie prac modernizacyjnych, doposażenie świetlicy w sprzęt edukacyjny oraz zagospodarowanie terenów zielonych
1. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych w Ruszkowie Etap II		

3. Aktywizacja społeczna i integracja międzypokoleniowa szansą na rozwój Wąpiclsk Etap I 4. Aktywizacja społeczna i integracja międzypokoleniowa szansą na rozwój Wąpiclsk Etap II	6. Rozbudowa i modernizacja dawnego Gminnego Ośrodka Kultury	przy świetlicy wiejskiej - W ramach projektu 3 i 4 Gmina planuje przeprowadzenie działań miękkich skierowanych do lokalnej społeczności, których realizacja ma na celu aktywizację społeczno-zawodową osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, podniesienie poziomu ich życia kulturalnego, podtrzymywanie u osób w trudnej sytuacji życiowej poczucia własnej wartości i zapobieganie wykluczeniu społecznemu, podniesienie aktywności oraz zintegrowanie mieszkańców. - W ramach projektu 6 planuje się rozbudowę, przeprowadzeniu prac modernizacyjnych i zakup wyposażenia niezbędnego do prowadzenia zajęć z dziećmi, młodzieżą, dorosłymi i seniorami, w szczególności osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym.
--	---	---

Komplementarność problemowa

Projekty rewitalizacyjne zaplanowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wąpiclsk na lata 2016-2023 stanowią wzajemne dopełnienie tematyczne tak, aby oddziaływały na obszar rewitalizacji w niezbędnych aspektach: społecznym, przestrzenno-funkcyjnym i technicznym. Tym samym prowadzona rewitalizacja ma charakter kompleksowy (a nie fragmentaryczny), a realizowane projekty doprowadzą wskazany obszar do pożądanego stanu, o którym mowa w rozdziale 3.2. *Cele rewitalizacji i kierunki działań*.

Komplementarność problemową podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny w innych niż zaplanowane aspektach zapewni każdorazowa koordynacja tematyczna i organizacyjna działań administracji, biorąca pod uwagę zapisy Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wąpiclsk. Należy wskazać, że program rewitalizacji wykazuje zgodność z dokumentami strategicznymi m. in. na poziomie lokalnym, tak więc już na poziomie programowania rewitalizacji została zapewniona komplementarność problemowa.

Realizacja poszczególnych projektów rewitalizacyjnych spowoduje wyeliminowanie lub złagodzenie konkretnych problemów, których występowanie zostało zdiagnozowane na terenie objętym rewitalizacją (w rozdziale 5), ale także przyczyni się do wzmocnienia występujących potencjałów. W rozdziale 8 zostały wskazane poszczególne projekty rewitalizacyjne, które są odpowiedzią na problemy/potencjały zdiagnozowane na obszarze Ruszkowa i Wąpiclska.

Komplementarność przestrzenna

Projekty rewitalizacyjne będą realizowane na obszarze rewitalizacji w miejscowościach: Ruszkowo i Wąpiclsk. Zasięg ich oddziaływania będzie dużo większy niż wyznaczony obszar rewitalizacji, gdyż z efektów rewitalizacji przestrzennej (ze zmodernizowanej infrastruktury) będą korzystać nie tylko mieszkańcy danego obszaru, ale również mieszkańcy innych miejscowości, przedsiębiorcy i turyści. Dzięki

tak dużemu promieniowaniu zaplanowanych projektów zapewnione zostanie, że program rewitalizacji będzie efektywnie oddziaływał na całą gminę. Projekty te będą mieć pozytywny wpływ na obszar i mieszkańców gminy, przyczynią się do zwiększenia integracji i aktywizacji społeczności lokalnych, zarówno wewnątrz sołectwa, jak i na poziomie gminnym.

Prowadzone działania nie spowodują przenoszenia problemów z obszarów rewitalizacji na inne obszary. Nie będą również prowadzić do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Przedstawiony w rozdziale 12. *System zarządzania realizacją programu rewitalizacji* został zaprojektowany w taki sposób, aby zapewnić efektywne współdziałanie różnych instytucji na jego rzecz (samorządu gminnego i jego jednostek organizacyjnych oraz pomocniczych, organizacji pozarządowych, sektora przedsiębiorców i mieszkańców) oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. System zarządzania programem rewitalizacji został osadzony w systemie działania i zarządzania Gminy Wąpielsk, w związku z czym zapewniona jest komplementarność proceduralna i instytucjonalna.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Przedstawiony w rozdziale 12. *System zarządzania realizacją programu rewitalizacji* został zaprojektowany w taki sposób, aby zapewnić efektywne współdziałanie różnych instytucji na jego rzecz (samorządu gminnego i jego jednostek organizacyjnych oraz pomocniczych, organizacji pozarządowych, sektora przedsiębiorców i mieszkańców) oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. System zarządzania programem rewitalizacji został osadzony w systemie działania i zarządzania Gminy Wąpielsk, w związku z czym zapewniona jest komplementarność proceduralna i instytucjonalna.

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty rewitalizacyjne zawarte w niniejszym programie będą finansowane w oparciu o uzupełniające się środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), Funduszu Spójności (FS), środków własnych gminy, sołectw (funduszy sołeckich) i organizacji pozarządowych (w tym m.in. dotacji ze środków samorządu, dotacji rządowych z konkursów, środków z EFS, ERRO i środków własnych). Niewykluczone jest również angażowanie w proces rewitalizacji kapitału prywatnego (np. przedsiębiorców).

Komplementarność międzyokresowa

Przedsięwzięcia zawarte w niniejszym programie są wyrazem kontynuacji polityki prowadzonej przez Gminę Wąpielsk w poprzednich okresach programowania. Tym samym zachowana jest ciągłość programowa polegająca na kontynuacji i rozwijaniu wsparcia z polityk spójności 2007-2013.

W latach 2007-2013 na terenie gminy Wąpielsk realizowano szereg projektów, które świadczą o tym, że działań podjęte w ramach rewitalizacji stanowią kontynuację dotychczasowych kierunków działań. Wśród nich znalazły się m. in. następujące projekty:

- Zapobieganie wykluczeniu poprzez aktywizację społeczną w gminie Wąpielsk, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąpielsku,
- Budowa altanki w miejscowości Kicłpiny, gmina Wąpielsk, Dotacja z PROW 2007-2013 w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla małych projektów.
- Montaż kolektorów słonecznych z instalacją CO w garażu OSP Radziki Duże, Pożyczka z WFOŚiGW.

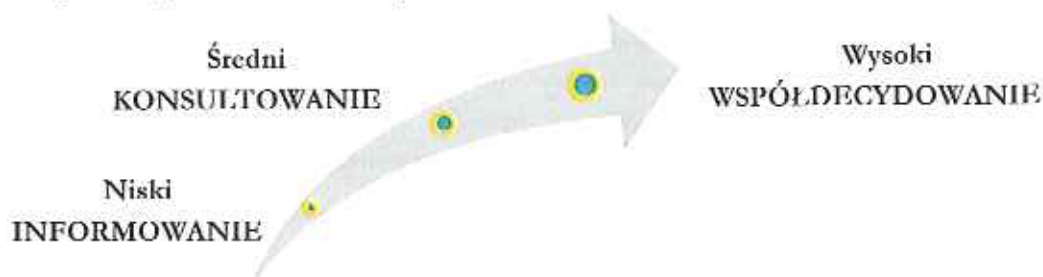
- Dostawa pomocy dydaktycznych i wyposażenia w ramach projektu pn.: „Modernizacja oddziałów przedszkolnych w Gminie Wąpielsk”, dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu.
- Budowa placów zabaw ramach projektu pn.: „Modernizacja oddziałów przedszkolnych w Gminie Wąpielsk”, dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu.
- Budowa szlaku turystycznego wraz z punktem widokowym w miejscowości Radziki Duże, gmina Wąpielsk, dotacja z PROW 2007-2013 w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”
- Budowa altanki dla mieszkańców i turystów w miejscowości Wąpielsk, gmina Wąpielsk., dotacja z PROW 2007-2013 w ramach działania „Małe projekty”.
- Demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wąpielsk, dotacja z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.
- Dostawa pomocy dydaktycznych w ramach projektu pn.: Indywidualizacja procesu nauczania w Gminie Wąpielsk, dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu,
- Demontaż, transport i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wąpielsk, dotacja z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.
- Remont i wyposażenie pomieszczeń przeznaczonych do utworzenia "Izby Tradycji" w miejscowości Radziki Duże, gmina Wąpielsk, dotacja z PROW 2007-2013 w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”.

Planowane w ramach rewitalizacji działania związane z modernizacją infrastruktury świetlic wiejskich, bazy sportowo-rekreacyjnej oraz realizacja w tych obiektach działań społecznych jest wyrazem kontynuacji działań jakie były podejmowane w perspektywie 2007-2013.

Rozdział 10. Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji

Partycypacja społeczna (uczestnictwo) jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). To sposób na aktywne branie udziału w wydarzeniach, które nas dotyczą, możliwość zabierania głosu, uczestniczenia ludzi w działaniach i decyzjach. Przeprowadzone konsultacje społeczne nie ograniczały się tylko do przedstawienia programu, ale również pozwalały na wysłuchanie opinii na jego temat, modyfikowania i informowania o ostatecznej decyzji, co znacznym stopniu zmniejszyło ryzyko, że stworzony dokument nie będzie uwzględniał oczekiwań poszczególnych grup, do których jest adresowany.

Schemat 6. Stopień zaangażowania interesariuszy

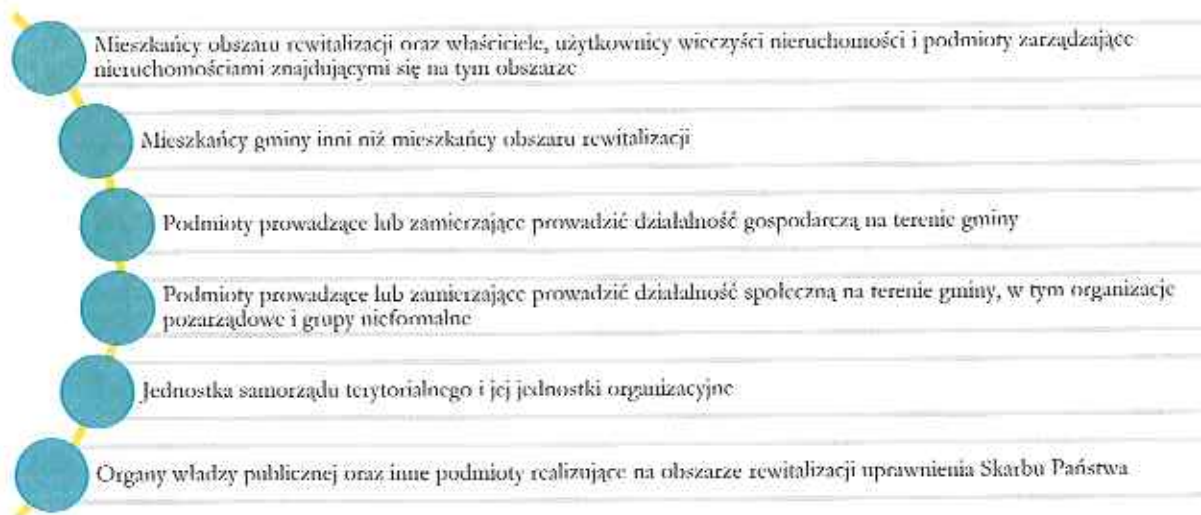
Źródło: Opracowanie własne

W ramach tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wąpiclsk założono proces realizacji partycypacji społecznej polegający na:

- włączeniu w proces rewitalizacji szerokiego grona interesariuszy programu,
- udostępnianiu informacji na temat planowanych konsultacji społecznych,
- informowaniu opinii publicznej na temat działań i etapów realizacji programu,
- weryfikacji założeń programu po przeprowadzeniu konsultacji społecznych na każdym wyróżnionym etapie (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie oraz monitorowanie).

Dzięki wykorzystaniu szerokiego spektrum form partycypacji społecznej możliwe jest zaangażowanie wielu partnerów w proces rewitalizacji, co wpływa na osiąganie zamierzonych rezultatów i wyznaczonych celów. Na każdym z etapów tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie) zapewniono udział interesariuszy obszaru rewitalizacji.

Schemat 7. Interesariusze rewitalizacji¹⁵

¹⁵ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, art. 2, pkt 2.

Proces rewitalizacji został objęty **kontrolą obywatelską**, ponieważ na każdym etapie tworzenia programu rewitalizacji interesariusze mają zapewniony dostęp do informacji na temat prac przygotowawczych. Przede wszystkim informacje na ten temat są zamieszczane **na stronie internetowej gminy** www.wapielsk.pl oraz w **Biuletynie Informacji Publicznej** www.bip.wapielsk.eu.

Informacje na temat rewitalizacji przyjmują również formy **ogłoszeń na tablicach** (zarówno w Urzędzie Gminy jak i w miejscowościach), **zaproszeń na spotkania**, **publikacji w gazecie lokalnej „Informator Gminy Wapielsk”**, za pomocą **okólników i na zebraniach wiejskich, posiedzeniach organów JST**. W celu utrzymania zainteresowania społeczeństwa rewitalizacją na etapie wdrażania oraz zapewnienia wszystkim interesariuszom wiedzy i możliwości uczestniczenia w procesie rewitalizacji, prowadzone będą działania promocyjno-informacyjne informujące o realizacji przedsięwzięć zaplanowanych w programie, stanie wdrażania i realizacji programu.

Program rewitalizacji został wypracowywany przez samorząd gminny i poddany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu opierały się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością zamieszkującą obszar rewitalizacji, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi oraz innymi użytkownikami obszaru.

Konsultacje społeczne są przewidziane na każdym z etapów tworzenia i realizacji niniejszego dokumentu:

- na etapie diagnozowania - ich celem było zebranie od interesariuszy rewitalizacji opinii, propozycji oraz uwag odnośnie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Wapielsk oraz zdiagnozowanych na tych obszarach problemów.
- na etapie programowania - ich celem było uspołecznienie procesu programowania Gminnego Programu Rewitalizacji.
- na etapie ewaluacji i ewentualnej zmiany dokumentu.

Wyniki konsultacji są wykorzystywane na każdym etapie tworzenia i realizacji programu rewitalizacji.

W trakcie opracowywania niniejszego dokumentu korzystano (a podczas zarządzania programem rewitalizacji zamierza się korzystać) z następujących form i technik partycypacji społecznej:

1. **Ankiety (ankiety)**, przeprowadzone w trakcie konsultacji społecznych dotyczących wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze. Ankietę przeprowadzono także podczas spotkań konsultacyjnych. Ankietę była dostępna na stronie www.wapielsk.pl oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełnioną ankietę można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną lub dostarczyć osobiście do Urzędu Gminy. W badaniu ankietowym wzięło udział 15 osób¹⁶. Wyniki przeprowadzonych badań stanowiły uzupełnienie wcześniej przeprowadzonej diagnozy, opracowanej na podstawie danych zastanych.

2. **Zbieranie uwag i opinii** – w trakcie konsultacji społecznych zbierane były uwagi **pisemne** za pomocą formularza uwag w formie papierowej i elektronicznej. Formularz uwag był dostępny na stronie

¹⁶ Wzór ankiety stanowi załącznik nr 2, a wyniki przeprowadzonej ankiety załącznik nr 3.

www.wapiclsk.pl, na stronie BIP oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną lub dostarczyć osobiście do Urzędu Gminy. Materiały dotyczące programu, zamieszczane na etapie diagnozy oraz programowania na stronie internetowej gminy oraz na stronie BIP oraz dostępne w formie papierowej w sekretariacie gminy, umożliwiały wszystkim zainteresowanym zapoznanie się z bieżącym stanem prac oraz wyrażenie opinii i oceny.

Podczas spotkań konsultacyjnych oraz pozostałych zastosowanych form partycypacji (spacery studyjne, debata, wywiady z liderami lokalnymi) zbierano **uwagi ustne**, które zostały uwzględnione w dalszym etapie wyznaczania obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji oraz na etapie programowania programu. Uwagi zgłaszane przez uczestników spotkań konsultacyjnych zapisywane były przez osobę prowadzącą, a następnie zostały poddane analizie jakościowej. Zgromadzony materiał został wykorzystany na każdym etapie tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji.

3. **Spotkania konsultacyjne**, podczas których interesariusze mają możliwość zaprezentowania swoich opinii i pomysłów oraz zgłoszenia uwag do omawianych tematów. W celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienia się do nich, na przeprowadzonych spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej.

Spotkania konsultacyjne odbyły się w następujących terminach:

- a. Na etapie diagnozowania problemów w dniu 22 czerwca 2016 r. w Ruszkowie i Wapiclsku (uczestniczyły łącznie 24 osoby),
- b. Na etapie programowania: w dniu 15 lutego 2017 r. w Ruszkowie i Wapiclsku (uczestniczyły łącznie 23 osoby),

Interesariusze byli odpowiednio wcześniej informowani o planowanych spotkaniach w formach opisanych na str. 81.

Zdjęcie 3. Spotkania konsultacyjne podczas etapu diagnozowania w Wapiclsku i Ruszkowie

Ruszkowo

Wapiclsk

Fot.: M. Przybyła

Zdjęcie 4. Spotkania konsultacyjne podczas etapu programowania w Wapielsku i Ruszkowie

Ruszkowo

Wapielsk

Fot.: M. Przybyła

4. **Spacery studyjne** obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji, mające na celu wizualizację omówionych problemów oraz określenie możliwości zmiany, przeprowadzane z udziałem przedstawicieli Urzędu Gminy oraz lokalnych liderów i interesariuszy. W trakcie spaceru można zapoznać się z obszarem przewidzianym do rewitalizacji oraz porozmawiać o miejscach najpilniej potrzebujących interwencji. W tym czasie zbierane są uwagi i wnioski. Spacery studyjne odbyły się po spotkaniach konsultacyjnych.

5. **Wywiady z liderami lokalnymi** mają na celu badanie pojedynczych osób, małych grup oraz większych grup osób, w trakcie których poznaje się fakty oraz opinie na temat projektu programu rewitalizacji w celu zebrania dobrze uzasadnionych opinii, dających odpowiedź na pytanie nie tylko co myśli dana osoba, ale również: dlaczego myśli w taki, a nie inny sposób.

Wszystkie omówione powyżej formy partycypacji społecznej pozwalają na realizację najważniejszych celów procesu uspołeczniania, definiowany w literaturze przedmiotu¹⁷:

- integracji społeczności lokalnej wokół wspólnego celu i w trakcie wspólnej pracy (aktualnie widoczny jest wciąż duży stopień dezintegracji);
- utworzenia realnej reprezentacji interesów lokalnych;
- rozwinięcia kultury rozwiązywania problemów na bazie faktów i szukaniu kompromisu (gdzie wszyscy mogą być wygranymi) w przeciwieństwie do eskalowania napięć emocjonalnych między ludźmi (gdzie wszyscy przegrywają lub tylko niektórzy wygrywają);
- zmiany świadomości i mentalności ludzi w gminie, niezbędną do wprowadzania zmian;
- współfinansowania wybranych priorytetowych zadań.

¹⁷ A. Czyżewska: Jak planować proces rewitalizacji społeczno – gospodarczej przestrzeni miejskiej? Pracownia Badań i Innowacji Społecznych Stocznia.

Rozdział 11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/ przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Tabela 26. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Opis przedsięwzięcia (nr, nazwa) ¹⁸	Termin realizacji projektu	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹⁹	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Pozostałe dofinansowania			Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Podział na SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł		10	11	12	13			
1	2	3	4	5	6	7	8	9		10	11	12	13	14	15	16
1	IV kw. 2019 – III kw. 2020	1. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych w Ruskowie Etap I	S	1.1.1. Organizacja i animacja zajęć skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	Gmina Wąpielsk	60 000,00	85	51 000,00	X	-	-	Gmina Wąpielsk 9 000,00	-	11.1	-	5. Modernizacja budynku oraz doposażenie świetlicy wiejskiej w Ruskowie wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego do świetlicy
1	IV kw. 2020 – III kw. 2021	2. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych w Ruskowie Etap I	S	1.1.1. Organizacja i animacja zajęć skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	Gmina Wąpielsk	60 000,00	85	51 000,00	X	-	-	Gmina Wąpielsk 9 000,00	-	11.1	-	5. Modernizacja budynku oraz doposażenie świetlicy wiejskiej w Ruskowie wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego do świetlicy
2	IV kw. 2019 - III kw. 2020	3. Aktywizacja społeczna i integracja	S	1.1.1. Organizacja i animacja zajęć skierowanych do	Gmina Wąpielsk	87 000,00	85	73 950,00	X	-	-	Gmina Wąpielsk 13 050,00	-	11.1	-	6. Rozbudowa i modernizacja budynku dawnego

¹⁸ 1 – Ruskowo, 2 – Wąpielsk.

¹⁹ S – społeczny, G – gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcyjny, T – techniczny

		międzygeneracyjna szansa na rozwój Wąplicki Etap I	osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym										Gminnego Ośrodka Kultury w Wąplicku
2	IV kw. 2020 - III kw. 2021	4. Aktywizacja społeczna i integracja międzygeneracyjna szansa na rozwój Wąplicki Etap II	S	Gmina Wąplicki	87 000,00	85	73 950,00	X	-	Gmina Wąplicki 13 050,00	7.1.1	-	6. Rozbudowa i modernizacja budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury w Wąplicku
1	II kw. 2018 - IV kw. 2019	5. Modernizacja budynku oraz wyposażenie świetlicy wiejskiej w Ruskowie wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego do świetlicy	pf	Gmina Wąplicki	120 000,00	85%	102 000,00	-	X	Gmina Wąplicki 18 000,00	7.1	-	1. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych w Ruskowie Etap I 2. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych w Ruskowie Etap II
2	II kw. 2018 - IV kw. 2019	6. Rozbudowa i modernizacja budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury w Wąplicku	pf	Gmina Wąplicki	585 870,00	85	497 989,50	-	X	Gmina Wąplicki	7.1	-	3. Aktywizacja społeczna i integracja międzygeneracyjna szansa na rozwój Wąplicki Etap I 4. Aktywizacja społeczna i

1.2	7.	§	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych	30 000,00	-	X	Środki własne gminy	-
2	8.	§	Budowa 10 sztuk lamp hybrydowych	1 000 000,00	-	-	Pożyczka z WFOŚiGW	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie listy projektów.

Rozdział 12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji

Złożoność procesu rewitalizacyjnego wymaga właściwego zarządzania w celu uzyskania zamierzonych efektów rewitalizacji oraz odpowiadających im kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk.

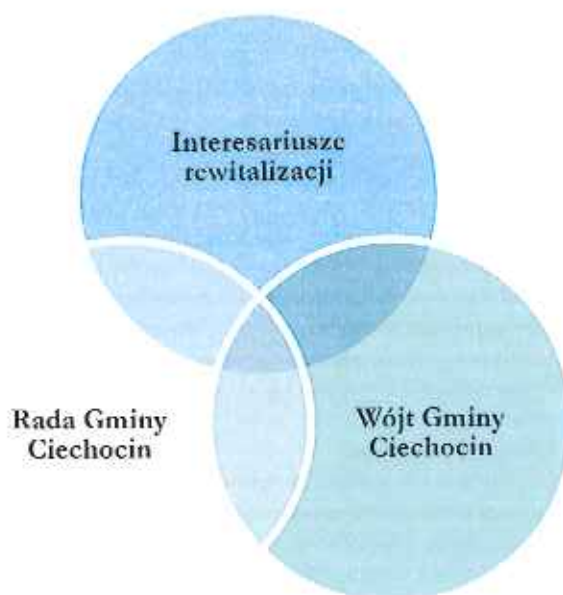
Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji i ich zadania

Po podjęciu uchwały przez Radę Gminy w sprawie uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wąpielsk na lata 2016-2023 i pozytywnej ocenie Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2016-2020, rozpocznie się etap wdrażania programu i monitorowanie postępów. Etap ten potrwa do roku 2023 lub wcześniejszego zrealizowania celów programu.

Jednym z kluczowych czynników sukcesu programu rewitalizacji jest sprawna koordynacja działań i sprawny przepływ informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Istotą procesu rewitalizacji jest prowadzenie przez interesariuszy skoordynowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Charakterystyka interesariuszy i mechanizmy partycypacyjne opisane zostały w rozdziale 10.

Głównymi podmiotami zaangażowanymi w proces przygotowania i wdrożenia programu są: Wójt Gminy, Rada Gminy i interesariusze rewitalizacji, wskazani w rozdziale 10.

Schemat 8. Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 28. Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji

Podmiot	Zadania
Interesariusze rewitalizacji	- Aktywny udział w pracach związanych z wdrażaniem programu rewitalizacji i jego realizacją, m. in. poprzez udział w spotkaniach dotyczących rewitalizacji, opiniowanie sposobu wdrażania programu i realizacji poszczególnych zadań. - Wskazywanie potrzeb rewitalizacyjnych danego obszaru.
Wójt Gminy Wąpielsk	- Koordynowanie całego procesu rewitalizacji, - Prowadzenie analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu lub zmianie programu, ocenie aktualności i stopnia jego realizacji,

	▪ Prowadzenie konsultacji społecznych, ▪ Wystąpienie z wnioskiem do Rady Gminy o podjęcie uchwały w sprawie przystąpienia do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wapielsk na lata 2016-2023.
Rada Gminy Wapielsk	▪ Podjęcie uchwały w sprawie przystąpienia do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wapielsk na lata 2016-2023, ▪ Zatwierdzenie i uchwalenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wapielsk na lata 2016-2023, ▪ Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wapielsk na lata 2016-2023, służących realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy, ▪ Uchwalanie zmian Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wapielsk na lata 2016-2023, ▪ Podjęcie uchwały o uchyleniu Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wapielsk na lata 2016-2023 w całości lub w części w przypadku stwierdzenia osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych.

Źródło: Opracowanie własne

Sposób koordynacji działań podmiotów uczestniczących w programie rewitalizacji

Ponieważ koordynatorem całego procesu rewitalizacji będzie Urząd Gminy Wapielsk, który jako instytucja samorządowa posiada odpowiedni potencjał organizacyjny oraz doświadczenie niezbędne do realizacji tego zadania, Wójt Gminy Wapielsk wyznaczy pracownika (pracowników) odpowiedzialnego za wsparcie wszystkich powyższych organów w realizacji ich zadań.

Tabela 29. Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego działania w programie rewitalizacji

Podmiot	Zadania
Urząd Gminy Wapielsk – wyznaczony pracownik (pracownicy)	▪ Współpraca ze wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w realizację programu, ▪ Koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek i spółek gminy oraz strony społecznej, ▪ Składanie wniosków i pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację projektów, ▪ Ocena projektów zgłoszonych do realizacji na obszarze objętym rewitalizacją pod kątem osiągnięcia celów programu, ▪ Przygotowywanie projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów, ▪ Promocja programu, ▪ Organizacja i wdrażanie systemu monitorowania programu, ▪ Dokonywanie okresowych przeglądów realizacji zadań, ▪ Sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu, ▪ Współpraca z innymi referatami Urzędu Gminy w zakresie realizacji programu.

Źródło: Opracowanie własne

Wdrażanie lokalnego programu rewitalizacji wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego. Realizacja niniejszego programu wiąże się z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania także w procesie monitoringu i oceny programu (przede wszystkim zapewnienie zgodności z harmonogramem realizacji programu rewitalizacji).

Głównym zadaniem wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji jest ukierunkowanie, kontrolowanie i ocena z punktu widzenia zapewnienia pełnej spójności z dokumentami strategicznymi. Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju Gminy Wapielsk, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych, itp.

Schemat 9. System wdrażania programu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

System informacji i promocji

Partycypacja społeczności lokalnej (szczegółowo opisana w *rozdziale 10*) na każdym etapie powstawania i realizacji programu rewitalizacji odgrywa niezmiernie istotną rolę, dostarczając najbardziej rzetelnych informacji na temat problemów, potrzeb oraz potencjałów danego obszaru, które nie są możliwe do uzyskania na podstawie jedynie analizy danych statystycznych. Zaangażowanie na każdym etapie interesariuszy zainteresowanych udziałem w programie (m.in. mieszkańców gminy, organizacji pożytku publicznego, stowarzyszeń, przedsiębiorców) umożliwi im aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych zgodnie z ich potrzebami i interesami. Dlatego też niezbędne jest umożliwienie wymiany informacji i dyskusji o kształcie, jaki powinna przybrać rewitalizacja za pomocą różnorodnych instrumentów promocyjnych i informacyjnych.

Działania informacyjne i promocyjne są niezerwalnie związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- Organizacji zebrań z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, które stanowią forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,
- Publikowaniu ogłoszeń o wszelkich sprawach związanych z rewitalizacją,
- Wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego,
- Wykorzystanie przedstawicieli lokalnych społeczności i liderów.

Dzięki tak zorganizowanej informacji i promocji społeczność lokalna zyska możliwość aktywnego udziału w tworzeniu wizji obszaru zdegradowanego po rewitalizacji, współdecydowania o kształcie zmian oraz kontroli społecznej nad procesem realizacji programu. Stosowanie instrumenty informacji i promocji programu rewitalizacji w powiązaniu z zaawansowanymi metodami partycypacji, takimi jak

współdecydowanie, aktywne uczestnictwo w projektach czy kontrola obywatelska przyczynią się do wyłonienia na obszarach rewitalizacji lokalnych liderów.

Wszelkie formy partycypacji społecznej, w połączeniu z formami informacji i promocji, mają na celu pobudzenie i aktywizację społeczności na rzecz rozwoju lokalnego z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i doświadczenia wszystkich interesariuszy, tak aby wszelkie podejmowane działania prowadziły do urzeczywistnienia wizji obszaru po rewitalizacji.

Ramowy harmonogram realizacji programu

Ramowy harmonogram realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wąpielsk na lata 2016-2023 obejmuje okres od 2016 r. kiedy zostały rozpoczęte prace nad programem do końca 2023 r., czyli do planowanego zakończenia realizacji projektów wynikających z programu. Szczegółowe informacje na temat realizacji programu wynikają z rozdziału 11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Schemat 10. Ramowy harmonogram realizacji programu

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Opracowanie i uchwalenie programu								
3. Modernizacja budynku oraz doposażenie świetlicy wiejskiej w Ruszkowie wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego do świetlicy								
4. Rozbudowa i modernizacja budynku dawnego Gminnego Ośrodka Kultury w Wąpielsku								
Ocena okresowa								
1. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno zawodowa osób bezrobotnych w Ruszkowie Etap I								
2. Równy dostęp do edukacji dzieci oraz aktywizacja społeczno zawodowa osób bezrobotnych w Ruszkowie Etap II								
3. Aktywizacja społeczna i integracja międzypokoleniowa szansą na rozwój Wąpielsk Etap I								
3. Aktywizacja społeczna i integracja międzypokoleniowa szansą na rozwój Wąpielsk Etap II								
Ocena okresowa								
Raport końcowy								
Projekty uzupełniające								

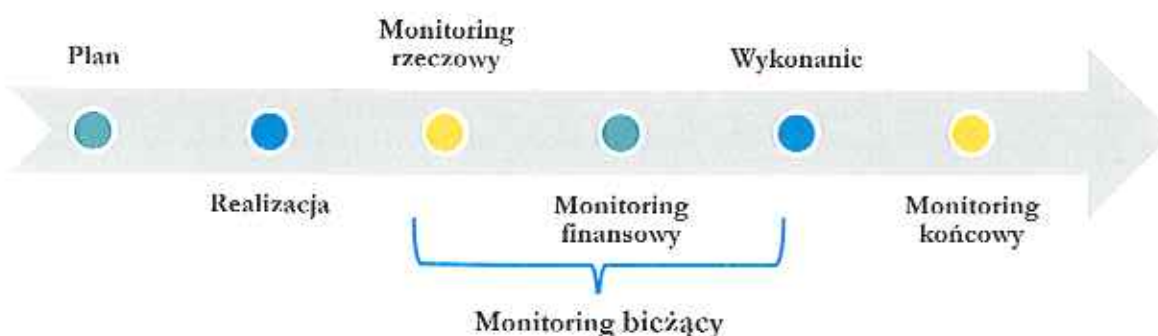
Źródło: Opracowanie własne.

Rozdział 13. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian

System monitoringu i oceny skuteczności działań

Monitorowanie postępów realizacji oparte będzie na stałym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Bieżąca i systematyczna analiza danych ilościowych i jakościowych osiąganych w trakcie realizacji projektu i porównanie ich z zaplanowanymi w programie, pozwoli na wykrycie rozbieżności oraz umożliwi odpowiednio wczesną korektę możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą dwie formy monitoringu: monitorowanie postępu prac oraz monitorowanie środków finansowych projektu.

Schemat 11. Formy monitoringu

Źródło: Opracowanie własne

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektu na podstawie pomiarów osiągania założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami programu rewitalizacji.

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring końcowy zweryfikuje, czy wytyczone cele zostały zrealizowane.

Wszystkie projekty objęte programem rewitalizacji będą podlegały jednakowemu systemowi oceny. Odpowiedzialny za to będzie wyznaczony pracownik Urzędu Gminy Wąpielsk. Do jego obowiązków należeć będzie także wykonanie wzoru formularza oceny projektu, który będzie wypełniany przez poszczególne podmioty wykonujące projekty rewitalizacyjne.

Źródłem monitorowania będzie dokumentacja powykonawcza. Umożliwi to oszacowanie wartości wskaźników produktu i rezultatów z perspektywy pojedynczej inwestycji, co z kolei umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób jednoznaczny i przejrzysty. Gromadzenie kart projektów inwestycji już zrealizowanych pozwoli ocenić ich skuteczność oraz zdefiniować zagrożenia i szanse inwestycji o zbliżonym charakterze. Stanowiąc to będzie punkt odniesienia w następnych latach procesu rewitalizacji i pozwoli nadać mu pożądany kierunek oraz uniknąć błędów dotychczas popełnionych. Okresowe badanie stopnia realizacji wskaźników będzie się odbywać co 3 lata.

System wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

Z uwagi na cel i charakter Lokalny Program Rewitalizacji ma formułę otwartą, tzn. że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Projekty odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym.

Sytuacje, w których konieczna może być zmiana programu to m.in.:

- Zmiana aktualnych warunków sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy,
- Nowo zidentyfikowane potrzeby i oczekiwania mieszkańców obszarów kryzysowych,
- Wzrost bądź spadek poziomu zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania,
- Konieczność dostosowania działań do możliwości budżetu gminy oraz dostępności środków zewnętrznych.

W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę. Zmiana programu nastąpi w trybie, w jakim został on uchwalony.

Rozdział 14. Wykaz niezbędnych opinii

14.1. Opinia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko²⁰ projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wąpielsk na lata 2016-2023 został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu.

14.2. Opinia Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko²¹ projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wąpielsk na lata 2016-2023 został przedłożony do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu.

²⁰ Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zmianami.

²¹ J.w...

Załączniki

Załącznik 1. Wzór ankiety

Ankieta dotycząca obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Gminy Wapielsk

(tj. Ruszkowo i Wapielsk)

Szanowni Państwo!

Prosimy o udzielenie odpowiedzi na pytania z poniższej ankiety. Celem badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach zdegradowanych gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno gospodarcze. Ankieta jest całkowicie anonimowa. Wyniki ankiety będą gromadzone i wykorzystywane przez firmę Dorfin Grant Thornton w celu opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wapielsk.

1. Jak ocenia Pan(i) jakość życia w swoim miejscu zamieszkania?
 - a. Bardzo dobrze
 - b. Dobrze
 - c. Ani dobrze ani źle
 - d. Źle
 - e. Bardzo źle
2. Gdzie Pan(i) i członkowie Pana(i) rodziny korzystają z poniższych usług? Proszę zaznaczyć krzyżykiem.

	Korzystam w miejscu zamieszkania	Korzystam w innej miejscowości w gminie	Korzystam poza gminą	Nie korzystam w ogóle
Opieka przedszkolna				
Edukacja podstawowa				
Zajęcia pozalekcyjne				
Podstawowa opieka zdrowotna				
Usługi rehabilitacyjno-opiekuńcze				
Sport i rekreacja				
Rozrywka				
Dostęp do internetu				

3. Największe problemy społeczne w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

- a. Alkoholizm
 - b. Narkomania
 - c. Bezrobocie
 - d. Wiele rodzin mających problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
 - e. Wiele osób starszych/chorych, które nie mają zapewnionej opieki
 - f. Przemoc w rodzinie
 - g. Duża liczba osób żyjących w ubóstwie
 - h. Zakłócanie porządku publicznego/bójki/rozboje
 - i. Brak miejsca do uprawiania sportu/rekreacji
 - j. Brak miejsc z atrakcyjną ofertą kulturalną
 - k. Niska aktywność lokalnej społeczności
 - l. Inne
4. Największe problemy w sferze gospodarczej w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
- a. Brak miejsc pracy
 - b. Brak terenów inwestycyjnych/miejsc do prowadzenia działalności gospodarczej
 - c. Brak wsparcia dla przedsiębiorców
 - d. Brak dobrego dojazdu do miejscowości
 - e. Duża konkurencja lepiej rozwiniętych sąsiednich miejscowości/gmin
 - f. Inne
5. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
- a. Brak infrastruktury społecznej typu:
 - świetlica wiejska
 - biblioteka
 - dom kultury
 - b. Brak infrastruktury sportowej typu:
 - boisko sportowe
 - siłownia zewnętrzna
 - c. Nielad architektoniczny (brzydkie, przypadkowe budownictwo)
 - d. Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
 - e. Niedostatecznie rozwinięta lub brak sieci kanalizacyjnej
 - f. Brak lub zbyt mało przydomowych oczyszczalni ścieków
 - g. Brak dbałości mieszkańców o otoczenie ich posesji
 - h. Zły stan dróg
 - i. Brak lub niedostateczna ilość połączeń komunikacyjnych
 - j. Brak dostępu do dobrej jakości łącza internetowego (sieci światłowodowej)
 - k. Inne
6. Największe problemy w sferze środowiskowej w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
- a. Dzikie wysypiska
 - b. Zanieczyszczenie powietrza (przez ruch samochodowy, tradycyjne piece grzewcze)
 - c. Niewłaściwa gospodarka odpadami
 - d. Niska świadomość ekologiczna

e. Inne

7. Czego według Pana(i) najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

METRYCZKA

1. Płeć

- a. Mężczyzna b. Kobieta

2. Wiek:

- a. Do 18 lat
- b. Od 18 do 24 lat
- c. Od 25 do 29 lat
- d. Od 30 do 39 lat
- e. Od 40 do 49 lat
- f. Od 50 do 59 lat
- g. 60 lat i więcej

3. Wykształcenie:

- a. Podstawowe
- b. Zasadnicze zawodowe
- c. Średnie
- d. Wyższe

4. Reprezentowany sektor:

- a. Rolnictwo
- b. Przemysł
- c. Usługi
- d. Administracja
- e. Uczeń
- f. Emeryt
- g. Bezrobotny

5. Ile osób, razem z Panem(Panią), należy do Pana(i) gospodarstwa domowego?

1. Ogółem.....

2. W tym pracujących.....

3. Dzieci na utrzymaniu.....

6. Miejsce zamieszkania (miejscowość):

Dziękujemy za udzielenie odpowiedzi!

Załącznik 2, Wyniki ankiety

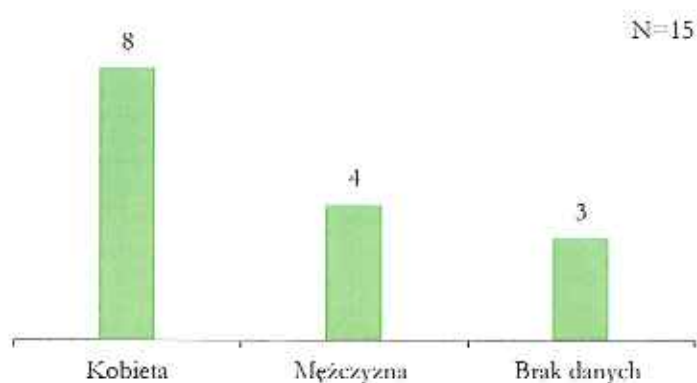
Wyniki badania ankietowego realizowanego podczas konsultacji społecznych w okresie od 15 czerwca 2016 r. do 29 czerwca 2016 r. na terenie Gminy Wapielsk.

W okresie realizacji konsultacji społecznych na terenie Gminy Wapielsk otrzymano łącznie 15 ankiet (w wersji papierowej lub elektronicznej). Kwestionariusz ankiety zawierał zarówno pytania zamknięte z gotową kafeterią odpowiedzi, jak i pytania otwarte, w których respondenci udzielali odpowiedzi własnymi słowami.

Dane metryczkowe

W badaniu ankietowym wzięło udział łącznie 15 osób z miejscowości położonych na terenie Gminy Wapielsk. W badanej grupie znalazło się 8 kobiet i 4 mężczyzn (3 osoby nie udzieliły odpowiedzi odnośnie płci).

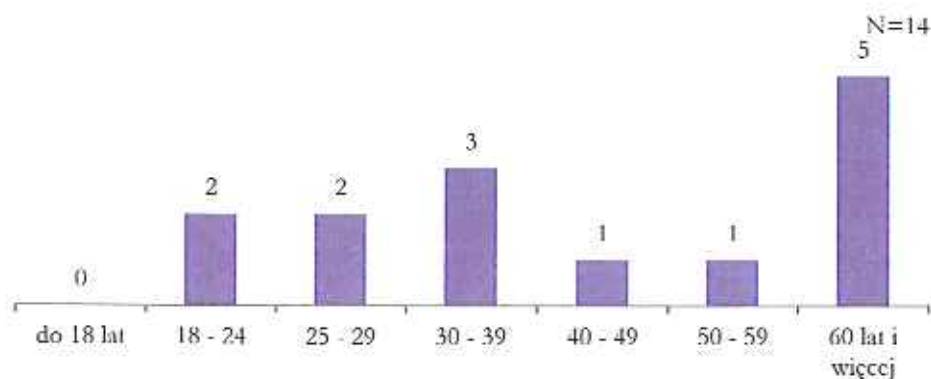
Wykres 1. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym (liczba wskazań).

Źródło: Opracowanie własne.

W próbie znaleźli się respondenci reprezentujący niemal każdą grupę wiekową, z wyjątkiem najmłodszych osób (do 18 roku życia). Najliczniejsza była kategoria wiekowa „60 lat i więcej” (5 osób) a następnie kategoria 30-39 lat (3 osoby). Kwestionariusze wypełniły też po 2 osoby w wieku od 18 do 24 lat i od 25 do 29 lat, oraz po jednej osobie między 40 a 49 rokiem życia, oraz między 50 a 59 rokiem życia.

Wykres 2. Wiek osób biorących udział w badaniu ankietowym (liczba wskazań).

Źródło: Opracowanie własne.

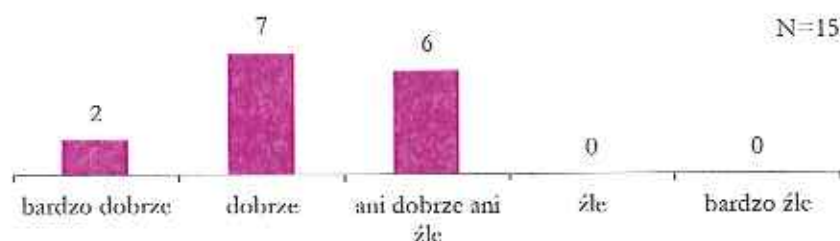
Opinie w badaniu ankietowym wyraziły osoby deklarujące różny poziom wykształcenia: średnie (4 osoby), zasadnicze zawodowe (4 osoby), a także wyższe (3 osoby) oraz podstawowe (3 osoby). Jedna osoba nie udzieliła żadnej odpowiedzi. Ankietowani reprezentowali również różne sektory: rolnictwo

(1 osoba), usługi (1 osoba), administracja (1 osoba), a także przemysł (2 osoby). W badaniu brały udział również osoby bezrobotne (3 osoby), emeryci (5 osób) oraz osoby ucząca się (2 osoby).

1. Jak ocenia Pan(i) jakość życia w swoim miejscu zamieszkania?

Jakość życia w danym miejscu została oceniona dobrze. Większość osób wybrała odpowiedź dobrze lub bardzo dobrze (kolejno 7 i 2 wskazania). 6 osób przyznało, że nie może jednoznacznie ocenić jakości życia w swojej miejscowości, jednak żaden z respondentów nie wyraził opinii jednoznacznie negatywnej.

Wykres 3. Ocena jakości życia w miejscu zamieszkania (liczba wskazań)

Źródło: Opracowanie własne.

2. Gdzie Pan(i) i członkowie Pana(i) rodziny korzystają z poniższych usług?

Dostęp osób ankietowanych do poszczególnych usług jest zróżnicowany. Poszczególni badani deklaruowali, że w większości nie korzystają z usług takich jak opieka przedszkolna, edukacja podstawowa czy zajęcia pozalekcyjne (jednak osoby, które z nich korzystają realizują te potrzeby w miejscu zamieszkania. Wyjątkiem jest opieka przedszkolna).

Respondenci korzystają z podstawowej opieki zdrowotnej zarówno w swoim miejscu zamieszkania, w innej miejscowości w gminie jak i poza gminą (po 4 wskazania). Z usług rehabilitacyjnych respondenci najczęściej korzystają w innej miejscowości w gminie, jednak należy zauważyć, że odpowiedzi są do siebie bardzo zbliżone.

Potrzeby z zakresu sportu i rekreacji mieszkańcy realizują równie często w swoim miejscu zamieszkania jak i poza gminą (po 3 wskazania). Podobnie sytuacja wygląda w realizowaniu potrzeb z zakresu rozrywki, jednak nieco więcej wskazań przypada jednak na miejscowości poza własną gminą. Respondenci korzystają z Internetu w miejscu zamieszkania.

Tabela 1. Lokalizacja korzystania z usług (liczba wskazań)

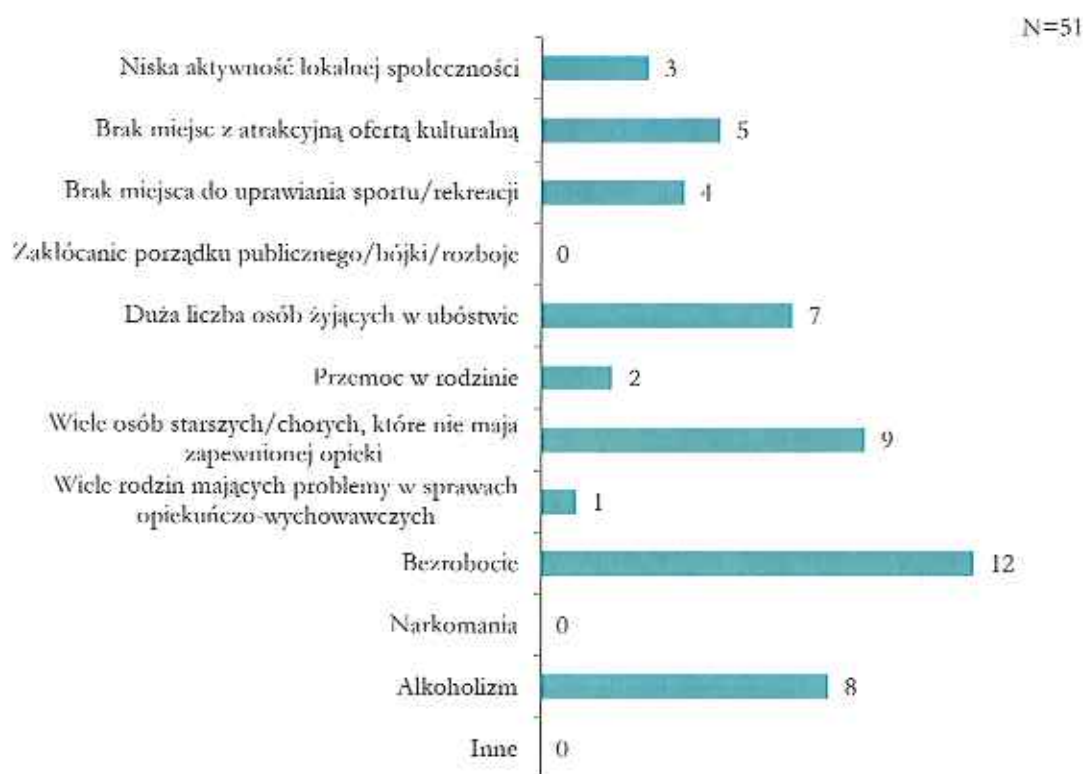
	W miejscu zamieszkania	W innej miejscowości w gminie	Poza gminą	Nie korzystam
Opieka przedszkolna	0	1	0	6
Edukacja podstawowa	3	0	0	4
Zajęcia pozalekcyjne	3	0	0	4
Podstawowa opieka zdrowotna	4	4	4	0
Usługi rehabilitacyjno-opiekuńcze	1	3	2	2
Sport i rekreacja	3	0	3	1
Rozrywka	3	0	4	1
Dostęp do Internetu	6	0	0	2

Źródło: Opracowanie własne.

3. Największe problemy społeczne w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Największym problemem na terenie gminy według ankietowanych jest bezrobocie (12 wskazań). Respondenci zauważają również problem braku wystarczającej opieki nad osobami starszymi (9 wskazań), alkoholizm (8 wskazań) a oraz ubóstwo (7 wskazań). Problem stanowi też brak atrakcyjnej oferty kulturalnej dla mieszkańców (5 wskazań), brak miejsc rekreacji (4 wskazania) oraz niska aktywność lokalnej społeczności (3 wskazania). Pojedynczy respondenci wskazali także takie odpowiedzi jak: przemoc w rodzinie czy rodzinne problemy wychowawczo-opiekuńcze. Ankietowani nie zauważają na swoim terenie problemu narkomanii czy zakłócania porządku.

Wykres 4. Największe problemy społeczne na danym obszarze (liczba wskazań)

Źródło: Opracowanie własne.

4. Największe problemy w sferze gospodarczej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Największym problemem w sferze gospodarczej w miejscu zamieszkania respondentów jest brak miejsc pracy – aż 14 na 15 osób udzieliło odpowiedzi dotyczącej tego aspektu. Dużym utrudnieniem na danym terenie jest również brak dogodnego dojazdu do miejscowości – opinię taką wyraziło 9 osób. Mniej licznie wskazywano na brak terenów inwestycyjnych do prowadzenia działalności gospodarczej, brak wsparcia dla przedsiębiorców oraz konkurencja ze strony sąsiadujących miejscowości i gmin (kolejno 4, 3 i 3 wskazania).

Wykres 5. Największe problemy gospodarcze na danym obszarze (liczba wskazań)

Źródło: Opracowanie własne.

5. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Głównymi problemami wskazywanymi przez respondentów w sferze przestrzenno-technicznej na terenie ich miejscowości jest brak połączeń komunikacyjnych (11 osób wskazało na daną kwestię), a także niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę sportową (10 wskazań). 8 osób zauważyło, że drogi są w złym stanie, a 5 osób z 15 wskazuje na problemy związane z siecią kanalizacyjną. Po trzy wskazania mają takie aspekty jak brak infrastruktury społecznej (np. świetlice wiejskiej) oraz niedbałość mieszkańców o otoczenie własnych posesji. Pojedyncze wskazania dotyczą braku planów zagospodarowania przestrzennego, bałaganu architektonicznego i braku przydomowych oczyszczalni ścieków. Dwie osoby wskazały na problem dostępności do sieci światłowodowej.

Wykres 6. Największe problemy przestrzenno-techniczne na danym obszarze (liczba wskazań)

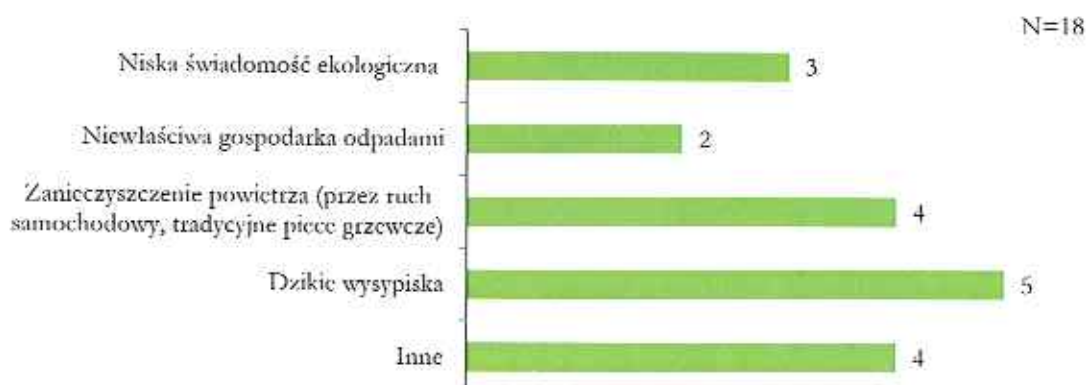

Źródło: Opracowanie własne.

6. Największe problemy w sferze środowiskowej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

W sferze środowiskowej ankietowani zauważali różne problemy. Najczęściej respondenci wskazywali istnienie dzikich wysypisk śmieci (5 wskazań), ale niemal równie często skarżyli się na zanieczyszczenie powietrza w swojej miejscowości. Niską świadomość ekologiczną i niewłaściwą gospodarkę odpadami wskazały kolejno trzy i dwie osoby. Mieszkańcy zwrócili też uwagę na bardzo nieprzyjemny zapach z dobiegający z chlewni jednego z mieszkańców Ruszkowa.

Wykres 7. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze (liczba wskazań)

Źródło: Opracowanie własne.

7. Czego według Pana(i) najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

Osoby biorące udział w badaniu ankietowym wskazały szereg różnego rodzaju potrzeb w ich miejscu zamieszkania. W odpowiedziach respondentów pojawiły się zarówno kwestie społeczne, jak i związane z infrastrukturą techniczną.

Do najważniejszych potrzeb społecznych zaliczono:

- Stworzenie miejsc pracy
- Organizacja zajęć dla seniorów w zakresie obsługi komputera

Ankietowani zwrócili również uwagę na potrzeby w kwestii technicznej:

- Zwiększenie ilości połączeń komunikacyjnych
- Zagospodarowanie terenu przy świetlicy wiejskiej
- Przekształcenie części dróg wiejskich na drogi gminne

Załącznik 3. Formularz konsultacji

FORMULARZ KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

dotyczących wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie
Gminy Wąpielsk

Gmina Wąpielsk, dnia2016 r.

CZĘŚĆ I - DANE UCZESTNIKA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Imię i nazwisko:

Nazwa organizacji:

Adres korespondencyjny:

Telefon/ e-mail:

Uwagi do projektu uchwały:

I.P.	CZĘŚĆ DOKUMENTU, KTÓREGO DOTYCZY UWAGA (numer strony, rozdział, paragraf, ustęp, punkt)	TREŚĆ UWAGI PROPONOWANEJ	UZASADNIENIE

Wyrażam zgodę na gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie moich danych osobowych, zbieranych w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu programu współpracy zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r., poz. 922).

.....
czytelny podpis

Spis tabel

Tabela 1. Wyniki egzaminu szóstoklasisty w szkołach gminy Wąpielsk z lat 2013-2015	20
Tabela 2. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2013-2015	20
Tabela 3. Dostęp do ochrony zdrowia w gminach powiatu rypińskiego.....	21
Tabela 4. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	28
Tabela 5. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	28
Tabela 6. Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata	28
Tabela 7. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego	29
Tabela 8. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	29
Tabela 4. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze.....	30
Tabela 10. Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata	30
Tabela 11. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej w miejscowościach	31
Tabela 12. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze.....	31
Tabela 13. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	32
Tabela 14. Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	32
Tabela 15. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej	33
Tabela 16. Miejscowość Ruszkowo – negatywne zjawiska w innych sferach.....	35
Tabela 17. Miejscowość Wąpielsk – negatywne zjawiska w innych sferach.....	36
Tabela 18. Ludność i powierzchnia obszaru rewitalizacji na terenie miejscowości wskazanych jako obszary zdegradowane w gminie Wąpielsk	38
Tabela 19. Cel rewitalizacji dla podobszarów rewitalizacji Ruszkowo i Wąpielsk	39
Tabela 20. Wyniki egzaminu szóstoklasisty w szkole rejonowej miejscowości Ruszkowo z lat 2013-2015	44
Tabela 21. Wyniki egzaminu szóstoklasisty w szkole rejonowej miejscowości Wąpielsk z lat 2013-2015... ..	49
Tabela 22. Wskaźniki dla celu rewitalizacji.....	57
Tabela 23. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	59
Tabela 24. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	72
Tabela 25. Realizacja koncepcji projektów zintegrowanych w odniesieniu do poszczególnych projektów	76
Tabela 26. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.....	86
Tabela 27. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	88
Tabela 28. Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji.....	91
Tabela 29. Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego działania w programie rewitalizacji.....	92

Spis schematów

Schemat 1. Proces rewitalizacji.....	5
Schemat 2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze Gminy Wąpielsk	7
Schemat 3. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	9
Schemat 4. Cel rewitalizacji.....	38
Schemat 5. Cele rewitalizacji, kierunki działań i przedsięwzięcia.....	56
Schemat 6. Stopień zaangażowania interesariuszy	81
Schemat 7. Interesariusze rewitalizacji.....	81
Schemat 8. Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji.....	91
Schemat 9. System wdrażania programu rewitalizacji.....	93
Schemat 10. Ramowy harmonogram realizacji programu.....	94
Schemat 11. Formy monitoringu	96

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności gminy Wąpielsk w latach 2006-2015.....	18
Wykres 2. Struktura bezrobocia w gminie Wąpielsk w 2015 r.	19
Wykres 3. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem.....	19
Wykres 4. Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców.....	21
Wykres 5. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w gminie Wąpielsk	22
Wykres 6. Odsetek osób korzystających z instalacji w ogóle ludności (%).....	23
Wykres 7. Struktura wiekowa ludności w Ruszkowic w 2015 r. (osoby).....	43
Wykres 8. Liczba bezrobotnych w Ruszkowic w 2015 r.....	43
Wykres 9. Liczba osób korzystający z pomocy społecznej w Ruszkowic w 2015 r.	44
Wykres 10. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Wąpielsk.....	44
Wykres 11. Struktura wiekowa ludności w Wąpielsku w 2015 r. (osoby).....	48
Wykres 12. Liczba bezrobotnych w Wąpielsku w 2015 r.....	48
Wykres 13. Liczba osób korzystający z pomocy społecznej w Wąpielsku w 2015 r.	49
Wykres 14. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Wąpielsk.....	49

Spis map

Mapa 1. Położenie Gminy Wąpielsk na tle powiatu rypińskiego i województwa.....	17
Mapa 2. Gmina Wąpielsk w podziale na grupy miejscowości wyznaczonych do zbadania występowania stanu kryzysowego.....	27
Mapa 3. Granice obszaru zdegradowanego w Gminie Wąpielsk.....	37
Mapa 4. Granice obszaru rewitalizacji w gminie Wąpielsk.....	40

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Świetlica wiejska w Ruszkowie i jej otoczenie.....	45
Zdjęcie 2. Budynek dawnego Gminnego Ośrodka Kultury w Wąpielsku.....	50
Zdjęcie 3. Spotkania konsultacyjne podczas etapu diagnozowania w Wąpielsku i Ruszkowie.....	83
Zdjęcie 4. Spotkania konsultacyjne podczas etapu programowania w Wąpielsku i Ruszkowie.....	84

Przewodniczący
Rady Gminy
Chajkowski T.
Tomasz Chajkowski